

Štev. 7. in 8. V Ljubljani, 1. velikega srpana 1916. Leto XVII.

Pesem mladine.

1916.

*Mojo srčno kri škropite
po planinskih solčnih tleh,
kakor seme jo vrzite
po doleh in po bregih!*

*In srce jim bo ogrelo
cvetje, zrastle iz krvi,
da za rod in dom plantelo
bode jim do konca dni!*

S. Gregorčič.

*In kamorkoli se oko obrne,
cvete lepote neopisne kras;
prizor se za prizorom nam odgrne -
slik svežih, pestrih živobojni pas!
V nebo visoko, v solnca luč prežarno
gorá se kamen dviga vekovit,
molče se pno grebeni v noč viharno -
kaj more grom jim in kaj strele svit!
Njih veličast stoji nepremagljiva,
kot je za dom ljubezen neminljiva.*

*V pobočju gozd skrivnostno tam šumi:
zelena halja vije se v podolje;
in s ptico ptica sladko govori,
studenca val odpeva dobre volje;
šum reke raste in drhteč zamira,
kot da umetnikova roka daleč kje
mogočnim orglam tajnosti odpira,*

*ki srcu le umljivo govoré . . .
O, kam bežiš, bobneči glas vodá,
šepet ti mehki našega vodovja?
V življenje budi sémena polja,
da blesk zasine žitnega valovja,
ki v vetra se poljubih poigrava,
kot zlato morje pada, ustaja, plava . . .*

*O, kam? . . . Ni li tam doli naše morje,
ki nosijo valovi mu pozdrav
od tod, kjer boči naše se obzorje?
Pozdrav sporoča naša mu ljubav!
Ko vode zemljo so nam porosile,
v oblak se dvignile, vanj se izlile,
gredo, da z morjem bi združile se spojile,
ki - nikdar mirno - hrepeni v daljave,
kot ščit jeklen ob prsih očetnjave
v neba sinjino brizga val penec,*

tako grozan, tako preteč!
 O, morja sila ti nepremagljiva,
 kot je za dom ljubezen neminljiva!

Pod zemljo pa priroda večno snuje,
 prečudne tvore oblikuje —
 in človek ostrmi zavzet,
 zroč ta podzemski bajni svet.
 Um roki pota naravnava,
 da seza v temo po zaklad,
 ki v ceni zraste tisočkrat,
 ko misli jasne moč mu zdrava
 namen odkaže in obliko da,
 ki nam naj služi, nam velja!

Nam? . . . Kaj pravice reče čast,
 ko svet je ta nam vpisan v last?
 Smo li, ko nismo nič imeli,
 z nasiljem drugemu ga vzeli?
 Je li krvava naša pest
 in z grehi obtežena vest?
 So li ga tujci nam ravnali,
 brez dela mi plodove brali?
 Mordà brez ognja smo srca
 v lenobi duševni čakali,
 da nam pero in knjigo da
 usmiljenje sovražnega sveta? . . .

Dni davnih doba, ti govori,
 če nisi ob prosvete zori
 tu zrla naših dedov že,
 kako so misli njih rodile
 zavest in dvigale srce,
 kako njih delavne roke
 tla so orale, dom gradile
 in kot z verigami nasé
 to sveto zemljo priklenile!

Ta vez na vek je nezlomljiva,
 kot je za dom ljubezen neminljiva!

Kar smo — to naša je pravica!
 Stran, kdor grabljivo hoče k nam!
 Če dvigne ena se desnica,
 junak od nas že vsak je sam!
 Če pa vseh moč se v eno združi,
 teh tisoč rok le v eno pest,
 spoznaj, kako se domu služi,
 kako je vsak do smrti zvest!

O, pač srce se krči, duša plaka,
 ko smrt objela je junaka —
 vsak vreden vseh je bolečin!
 Nad njim pač sklanja misel vsaka
 do mrzle jame se globin!
 A kri njegova nam rodi
 jasnejše, svobodnejše dni!
 Iz te krvi, iz del junaštva,
 ki v njih mrje pohlep sovraštva,
 premnoga žrtev dviga našo čast,
 spoznanja v prsi lije slast:
 Ne v spono stisk in v temo zmot —
 naprej, navzgor gre naša pot!

Mladina — jaz na mesta njih,
 ki bili so, a ni jih več,
 hitim duš razviharjenih,
 k prisegi dvigam glas grmeč:
 Do koder vid ponosno polje,
 vsi ene misli, želje, nade, volje,
 iz sil duha in rok gradeč,
 nikdar s pokojem se mameč,
 za dom stojimo vojska nezmagljiva,
 kot je ljubezen naša neminljiva!
 Ustvarjamo, prerajamo —
 v življenje novo ustajamo!

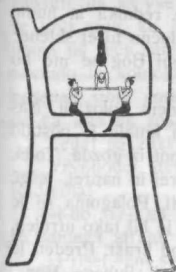
E. Gangl.

JANKO LEBAN:

Mladi begunec.

Radivoj je bil uboga sirota v dvanajstem letu svoje starosti. Umrla sta mu bila oče in mati, in izročen je bil v izrejo zidarju Strogoviču. Ta je popolnoma opravičeval svoje ime, zakaj bil je jako strog in oduren mož. Radivoj mu je pomagal pri delu. Pri-
našal mu je kamenje, razno orodje in sploh, kar je potreboval njegov mojster. Deček je moral pri moj-
stru Strogoviču trdo delati, a za fantovo vzgojo je mojster skrbel toliko kakor nič! Žalibog je imel mož slabo navado, da je časih pregloboko pogledal v kozarec. Če je zvečer prihajal vinjen domov, potem je ubogemu Radivoju huda predla. Za vsako malenkost je pretopal nesrečnega otroka tako, da

je bil ves črn in je ubožček prejokal mnogo noč...

Nekega dne se Radivoj navsezgodaj prebudi, ko se je komaj delal dan. Tedaj se spomni, da je sinoči pozabil kladivo na zidališču. »Ah,« vzdihne deček, »kako se mi bo pač godilo, če to zapazi mojster! Pretepe me do krvavega!«

Dečka se je lotil velik strah, ki mu ni dal več zaspati. Sicer bi bil lahko premislil, da to še ni tako veliko zlo, če je pozabil kladivo. Pogrešek, izviraajoč iz male pozabljivosti, bi bil že lahko kako popravil. Toda fantu je strah vzel vso razsodnost. Že prej je večkrat nameraval ubežati, ker je imel pod Strogovičevo streho res hude čase. Toda vselej si je mislil: kaj pa, če me mojster zopet ujame, kakor ujame ptičar iz kletke odletelega ptiča? Še huje bi pela palica! — Zdaj pa Radivoj niti tega pomisleka ni uvaževal. Bil je ves iz sebe, in beg je bil — sklenjen! V postelji ni mogel kar nič več strpeti. Odmoli torej kratko jutranjo molitvico, potem potihoma vstane, da bi ga nihče ne slišal, se napravi in neopažen pobegne! Kolikor so ga nesle noge, je tekel preko travnikov, polja in njiv...

Kako srečnega se je čutil, ko ni videl več hiše svojega mučitelja! Seveda je prišel kmalu tudi v kraje, ki jih ni še nikoli videl. Večkrat ni vedel, kam bi se obrnil. Obstal je in premišljal, kaj naj stori. A v

tem so se nakupičili na nebu črni oblaki, in zablesnel je hud vihar. Moral si je Radivoj pritiskati klobuk na glavo, da mu ga ni vzela sapa. Ljuto se je vihar zaganjal vanj, da se je le iztežka držal pokonci. Kmalu nato se je pa začelo bliskati in grmeti, in ulila se je velika ploha. Malj begunec se je ves zbeگان oziral po kakí hiši, kjer bi lahko vedril. Pa nikjer ni mogel zapaziti kake kočé. Na srečo je kmalu prišel v velik gozd. Tam se je hotel v goščavi nekoliko ubraniti dežju. Seveda veliko mu to ni pomagalo. Dež je lil nanj izmed vej tako silno, da je bil Radivoj kmalu podoben obliti kokoši. Ubožec! Moker je bil do kože in mraz ga je spreletaval. Že se je jel kesati, da je pobegnil. »Pa bi bil rajši ostal doma!« je bridko vzdíhnil. »Kaj naj naredim? Ali naj se vrnem domov?« Tedaj se spomni svojega jezavega rednika in hudih udarcev, ki jih gotovo dobi, če se prikaže domov. Odločno torej skléne: »Naj se mi godí karkoli hoče, jaz ostanem tu. Ljubi Bog se me bo usmilil, rednik pa nikoli!«

Radivoj je ostal še nekaj časa v svojem obupnem položaju. Naposled je nevíhta ponehala, vreme se je zvedrilo, in kmalu je postalo vse mirno in tiho. Poizkušal je sedaj dobiti cesto ali pot iz gozda. Toda, tako iščoč, je zašel še bolj. Tekal je po cele ure naprej in naprej, tešéč si lakoto z borovnicami, ki jih je bilo v gozdu dosti. Polagoma se je zvečerilo, a še ni bilo nobene hiše na vidiku. Radivoj je bil tako utrujen, da ni mogel dalje. Nedaleč od gozdne poti je legel pod hrast. Preden je pa zaspal, je pobožno sklenil roke ter mílo zaprosil ljubega Boga, naj mu pošlje angela ali dobrega človeka, ki bo poskrbel zanj. Od utrujenosti je kmalu mirno zaspal.

Ko se je zjutraj prebudil, je solnce že sijalo skozi gosto drevesno vejevje. Okolo in okolo je plalo v prirodi veselo življenje. Ptičice so skakljale po drevesih ter živahno žvrgolele. Radivoju se je míline tajalo srce. »Ah, kako zvesto skrbi dobri nebeški Oče za male pevke! Čuva jih v gozdnem prenočišču! Gotovo tudi mene ni pozabil; roka Njegova me bo mílostno vodila!« Tako je Radivoj mislil sam pri sebi. Tedaj je pa začul glasove. Zaskrbelo ga je . . . »Kaj pa,« si je mislil, »če me morda iščejo? Kaj pa, če je to morda oče Strogovič?« —

Deček je kmalu zapazil skozi veje gručo ljudi. Bila je to pisana družba otrok in odraslih ljudi, moških in ženskih. Pelí so, kričali in hrumeli. Prišli so do hrasta, kí je pod njim počival naš mali begunec. Radivoj se je neopažen umaknil nekaj stopinj nazaj v gozd, da bi lahko skrivši opazoval te ljudi. Ti so skakali kakor kozličí, uganjali razne norčije, da se je moral Radivoj v svojem skrivališču resno premagovati, da se ni glasno zasméjal. Posebno neki mladenič, ki so ga nazivali Pavliho, je tekal kakor opica okrog. Prekopiceval se je, se postavljál na roke ter uganjal različne burke.

Kmalu se pa skritemu Radivoju odgrne slika, ki ga je nad vse zanimala. Tujci — bili so to glumači, vrvohodci — posedejo v travo pod

hrast. Ženske v travi pogrnejo rute, položijo nanje kruha in mesa, in kmalu vsi skupaj sedejo k veseli južini. Tedaj pa vstane mož ter pokliče nekega dečka iz družbe. Obesi mu na razprto roko veliko utež, da se ubogi otrok napora zvije. Za nekoliko časa obesi mož še večje uteži dečku na roko. Ta vzdihne ter hoče zajokati. Toda — **paf!** Za-zveni mu zaušnica, da ugleda deček devet solnc ter zleti daleč v travo. Tedaj pa mož pokliče drugega dečka. Ta mora kolobariti z rokami in nogami, da se zdi, kakor bi se takljalo pravo kolo po zemlji. Kmalu pa začne deček, izmučen, tarnati in vzdihovati, da bi se kamenu smilil. Zaman zagotavlja, da ne more več. Njegov zapovednik in vaditelj pa robanti, da se vse kadi. Tudi druga družba zimerja dečka. Radivoju pa se krči srce, ko je priča vsega tega. »Uboga otroka!« si misli, potihoma pa reče sam sebi: »Ne, Bog mi ni poslal teh ljudi, ki tako grdo ravnajo in kolnejo! Saj so še hujši od mojstra Strogovčča!« Ob teh besedah stopi potihoma in sklonjen v dve gubi še globokeje v gozd, da ga kdo ne zasledí . . .

Tedaj pa zazveni otroški glas: »Glejte, glejte: zajec, zajec!«

Vrvohodci stečejo pogledat, a namesto zajca najdejo skritega — Radivoja! . . .

»Kdo si?« ga povpraša mož, ki je prej mučil oba dečka. Radivoj se samega strahu strese kakor šiba na vodi.

»Prišel sem semkaj jagod brat,« zajeclja potihoma.

»Ubegel pob si!« mu odgovore. »Čakaj, povedemo te zopet k staršem!«

Radivoj hoče ubežati; pa v tem hipu ga vrvohodec zgrabi za vrat. Pritira ga k drugim možem ter smeje se pravi: »Tu sem ujel dvo-novega zajca! Tega potepuha vzamemo s sabo!« Tedaj se približajo tudi žene. Te so bile boljše od moških. Božkale so Radivoja, mu prijazno govorile ter dejale, naj se ne boji, marveč naj mirno gre z njimi. Ena žena gre pa takoj po lepo, modro suktnjo ter jo obleče dečku namesto prejšnje stare in umazane.

»No, kako ti kaj ugaja nova suktnja?« povpraša dečka.

Radivoj ne more odgovoriti niti besede.

»Dajmo mu vendar kaj jesti,« zakličejo druge žene, »fantič je naj-brže lačen!«

Kmalu mu donesejo mesa in kruha. Toda našemu beguncu ne diši nobena jed. Vendar začne nekaj zaupneje in srčneje govoriti z ljudmi.

»Lep deček,« si šepetajo glumači med sabo. »Zares, tega zajčka ne pustimo tako izlahka iz pasti!«

Družba se nato pripravi na odhod, in Radivoj se je delal dobro razpoloženega, kolikor je mogel. Skakal in pel je veselo med glumači. Po večurnem potovanju si je Radivoj pridobil že popolno naklonjenost vse družbe. Zatorej so mislili, da mu lahko dovolijo vso prostost. Večkrat je Radivoj šel v grmovje, si iskal jagod in jih prinašal tudi

glumaškim otrokom. Ob neki priliki se zopet oddalji od družbe. Tedaj pa ugleda visoko mogočno drevo, in srečna misel mu šine v glavo. Znal je dobro plezati in, kakor bi trenil, je bil na drevesu. Brzo pleza kakor veverica od veje do veje, čim višje more. Ker je bilo drevo do vrha gosto poraslo z vejami in z listjem, se Radivoj lahko skrrije, tako da bi ga bilo težko iztakniti. Ni dolgo trajalo, ko začnejo glumači klicati Radivoja. Prišli so celo v njegovo bližino, zmerjali, kleli in pretili. Deček pa se je na drevesu neopažen tresel, kakor se trese preganjana zverjad na lovišču. Toda niso ga našli in naposled so odšli.

Pol ure je deček še sedel na drevesu. Potem previdno stopi z njega, tisočkrat zahvali Boga za rešitev iz rok teh ljudi ter se napoti globokeje v gozd.

Tedaj se pa pojavi v njem huda žeja. Željno išče kakega studenca ali potoka. Ni dolgo trajalo, ko res pride do potoka. Napije se ter sklene, da potuje ob potoku dalje, naj dospe že kamorkoli. Nadejal se je, da tako vendar pride do človeških stanovanj.

In ni se motil! Potovaje še nekoliko časa ob potoku, dospe do gozdnega obronka. Potok je tu glasneje žuborel. Tekel je po brdu nizdol

Radivojeva domačija

v dolino in v malo vas. Mali begunec jo ureže čez lepo, gozdnato seno-
nožet. Kmalu nato dospe k mali hiši, pred mlin. V njem so veselo
klopotala mlinska kolesa. Večerno solnce se je nekako smehljaje oziralo
skozi vejevje dreves na hišico. Velika, mogočna lipa je stala pred njo,
za njo pa so štrlele mogočne skale, kakor da bi čuvale nad tem po-
sestvom.

Radivoj se zmuzne k hiši. Zdajci sliši petje. Poslušaj . . . Stara
mamica je pela večerno pesem. Deček se spomni pregovora, ki pravi:

Rad ostani, kjer pojo,
tjakaj zlih ljudi ne bo!

Poln zaupanja stopi v hišo, pozdravi staro ženico ter začudeni ma-
mici razloži svojo usodo.

»Ubožec, ubožec!« izpregovori ženica sočutno. Če si zadovoljen s
preprosto hrano, lahko ostaneš pri meni.«

»O, hvala, hvala!« zakliče ves vesel. »Hočem tudi pridno delati,
da vam kaj prislužim!«

»No, prav!« odgovori žena. »Veš, jaz imam pridnega sina, ki po-
šteno zame skrbi. Zdaj je pa zunaj na polju, ki se nahaja za mlinom.
Nima svojih otrok — žena in sin sta mu umrla — a vendar jako ljubi
tudi druge otroke. Vem, da ne bo imel nič proti temu, da ostaneš
vedno pri nas!«

Stara ženica prinese na to Radivoju večerjo. Prav dobro mu je
teknila. V tem pa pride ženin sin domov, in Radivoj mu je moral pra-
viti vse od kraja, kako se mu je godilo. Ko je končal s svojo povestjo,
mu ganjeni mož pogleda globoko v oči, mu potrka z roko po ramenu,
veleč, naj v božjem imenu ostane tukaj. Kosec kruha se še zmerom
dobi tudi zanj . . .

In Radivoj je res tu dobil svojo drugo domačijo. Če je po pridnem
delu v mlinu in na polju zvečer legal spat, tedaj se je vselej domislil,
kako dobro mu je sedaj pri mlinarjevih. In tedaj je poln hvaležnosti k
molitvi sklepal roke ter iz dna duše zahvalil nebeškega Očeta, ki ga
je privedel do teh dobrih ljudi.

Ako me pa zdaj dragi čitatelj, vprašaš, kako se je nadalje godilo
mlademu beguncu, ti rad povem, kar sem zvedel: Radivoj je postal
priden in dober človek. V šoli svoje nove domačije se je naučil še
marsikaj, česar treba za življenje. S tem je nadomestil vse, kar je bil
zamudil v prejšnjih neveselih razmerah pri mojstru Strogoviču. Danes
pa je Radivoj kot dozorel mož gospodar male hiše in mlina. Dobro se
mu godi. Stara mamica in njen sin sta namreč že oba umrla, zapustivši
svoje imetje hvaležnemu Radivoju. Če ga kdo obišče, tedaj mu pod
senčnato lipo pred hišo rad pove, kaj je nekoč vse doživel kot —
mlad begunec! . . .

HINKO PATERNOST ml.:

V ujetniškem taboru.

ikoma ob široki Dunajski cesti stoji enonadstropna hiša z zamreženimi okni in velikimi zelenimi vrati, ki drže s ceste v notranjost večjih in manjših prostorov. To so skromna stanovališča ujetnikov. Tik zidu so razvrščena njihova ležišča, sredi sobe je majhen prostor, kamor morejo od vrat. V primerni višini so nad ležišči pritrjene lesene police, ki nanje spravljajo razno ropotijo. Seveda ne pogrešam dobro osnaženih jedilnih skledic vsakršnih oblik, kovinastih in lesenih žlic. V sredini stropa visi električna luč.

Za poslopjem se razteza prostrano dvorišče v senci starih košatih kostanjev, kjer pod nadzorstvom prežive ujetniki svobodne ure. Zanimivo je časih gledati to množico, ki išče razvedrila pod hladnimi kostanji.

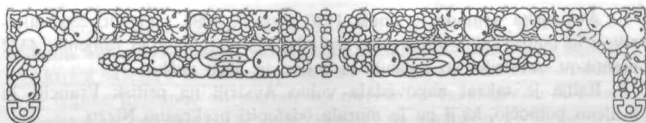
Ko neke nedelje po kosilu sedim zamišljen na vrtnem stolu pod hladnimi kostanji, me predramijo ubrani glasovi strun, ki so se izgubljali v daljavo. Radovednost me dvigne s stola, za seboj zagledam majhno, sključeno postavo. Rus je bil, ki je slonel ob drevesu in igral na balalajko.*) — Pridružim se mu. Zdelo se mi je, da sem uganil njegovo misel, ker za trenutek preneha in že začne pripovedovati:

»Imel sem brata, poslednjega sorodnika, ki je padel v vojni.« — Solze mu zalijejo oči. »Ljubila sva se, kakor nihče na svetu. Pa morala sva na vojno. Živo se še spominjam besed, ki mi jih je rekel ob slovesu: Ivane, Ivane! V raznih popevkah se te bom spominjal in ubral strune na balalajki.« — Nekaj časa premišlja, nato vzdihne globoko: »Strašno je bilo v oni kot večnost dolgi noči. Nikakor ni hotelo ponehati grmenje topov, ki je stresalo zemljo. — Vstane jutro in prežene peklensko noč. Mirno je bilo kakor po nevihti. Zaspali smo tavalji naprej iz vasi, kakor nam je bilo zapovedano. Solnce je raztrgalo meglo in pozdravilo krvavo poljano.« — Njegov glas se je tresel: »Kraj gozda padem na mrtvega brata, ki je ležal v mlaki krvi . . .« Zaplaka kakor otrok, krčevito seže po balalajki in pokaže nemo na krvavo liso, ki je prej nisem zapazil.

»In to je Aljoševa kri,« mu pomagam. Z obrazom je pokrnil krvavo liso in jo namakal s solzami . . .

*) Rusko narodno glasbilo, podobno tamburici.

Custozza in Vis.

ustozza je vas v okrožju Villafrance v provinciji Veronski, južnozapadno od Verone, na višini, levo od reke Tione v severni Italiji. Že v letu 1849. je bil okoliš Custozze pozorišče velike bitke, v kateri je general Radecki premagal sardinskega kralja Karla Alberta.

Ko se je leta 1866. poostrilo razmerje med Avstrijo in Prusijo, je mislila tudi Italija, da je prišel zanj čas, ko naj se prizna za odkritega sovražnika Avstrije. Dne 11. marca se je začela Italija oboroževati, sredi maja je pomaknila svoje čete na avstrijsko mejo in 20. julija je napovedala vojno Avstriji.

Italija je postavila dve armadi: prva, pod vrhovnim poveljstvom kralja, je štela 126.000 mož in je imela nalogo z zapada iti čez Mincio; druga pa pod generalom Cialdinijem, močna 84.000 mož, z juga čez spodnji Pad vdreti v Benečijo. Garibaldijev zbor prostovoljcev, 30.000 mož, je stal med Brescia in Rocco d' Anfo. Italijani so hoteli najbrž zasesti z armado ob Minciju pogorje Sommacampagna in avstrijsko armado za Adižo zadržavati, da bi general Cialdini prekoračil Pad in Adižo in prijel sovražnika z levega boka. Avstrija je postavila zaradi severnega bojišča proti Italiji samo okolo 138.000 mož; od teh pa je zavoljo raznih posadk ostalo za delujočo glavno armado samo okolo 71.800 mož. Nadvojvoda Albreht, ki je dne 21. junija v posebnem dnevnem povelju sporočil svojim četam, da se je vojna pričela, je ostal še dva dni na levem bregu Adiže pri Veroni, da bi mislili Italijani, da pride do obrambne bitke za Adižo. Italijanska glavna armada je začela v noči na 23. junij pošiljati svoje čete čez reko Mincio, nakar je avstrijska armada začela zasedati pogorje Sommacampagna; za opazovanje Cialdinijeve armade so ostali samo en lovski bataljon in štiri eskadroni. Italijani niso računali na možnost hitrega spopada, marveč so mislili, da izvrše dne 24. junija samo krajevno izpremembro. Brigada jezdecev pod polkovnikom Pulzem se je vrgla prva na sovražnika in pometla italijanske pešce s prostora, ki so ga bili zasedli. Eskadrona ritmojstra barona Berchtoldsteina je osvojila hrib Cricol, brigada Piretova pa vas Oliosi, z jurišem je bila vzeta višina Vento, in sledil je juriš na Custozzo. Sovražnik se je moral umakniti do Cremona — bil je premagan.

Avstrijska armada je imela 1170 mrtvih, 3984 ranjenih, 2802 ujetnikov in pogrešanih; italijanska armada 712 mrtvih, 3143 ranjenih, 4332 ujetnikov. Avstrijci so uplenili 14 topov in 5000 pušk.

Italija je takrat napovedala vojno Avstriji na pritisk Francije in z njeno pomočjo, ki ji pa je morala odstopiti prekrasno Nizzo.

* * *

Dne 20. julija t. l. je minilo petdeset let, kar je premagal admiral Tegethof pri otoku Visu mnogo močnejšega sovražnika — Italijana.

Ob ¾ na 11. uro je otvorila čelna ladja nasprotnikov, oklopna fregata »Principe Carignano«, na daljavo 1500 m ogenj, na katerega je moglo naše brodovje odgovoriti šele potem, ko je bil Tegethof izpazil vrzel za tretjo ladjo italijanske črte ter se pripravil, da le-to prodre; zakaj šele sedaj so se mogli uporabiti naši na široki strani ležeči topovi.— Ko je bila sovražna črta predrta, so se pečale avstrijske bojne ladje najprej s sovražno večino, dočim je prva italijanska divizija, ki je bila odrezana od večine, napadla naše leseno brodovje. Kmalu nato je gost dim pokrtil omejeno bojišče, in neredkokrat so prihajale ladje druga mimo druge v razdalji komaj nekaj metrov.

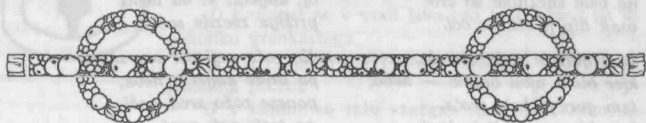
Ob 11. uri se je zaletela naša linijska ladja, na katero so ljuto pritiskale štiri sovražne oklopne fregate, posili v svojega najmočnejšega nasprotnika »Re di Portogalo«, ker bi jo bil drugače na enak način napadel sovražnik. »Re di Portogalo« je bil težko poškodovan in »Cesar« je ušel grozeči nevarnosti. Dva obveščevalna parnika sta odpeljala poškodovano ladjo »Cesar« v viško luko, a na potu tjakaj je moral »Cesar« prestati še težak boj z »Affondatorjem«.

Medtem je bil zadril Tegethofov praporni kapetan baron Sterneck dve sovražni oklopnici ter eno onesposobil za boj, z druge pa uplenil srednji prapor. Ob pol 12. uri se mu je posrečilo predreti in v malo minutah potopiti admiralsko ladjo »Re d' Italia«. Dva metra globoko se je zadril rilec naše praporne ladje v nasprotnikov bok. Zadeta ladja se je najprej močno nagnila proti krmilu, nato se pa močno zazibala nazaj, ko se je »Ferdinand Maks« oprostil. Salve iz pušk so se vsule preko cesarske ladje, in adjutant našega admirala je bil ob tej priliki težko ranjen. Še enkrat se je zdelo, da se hoče smrtno zadeti sovražnik vzkloniti, tedaj so pa zagrmel vode skozi mogočno (13 in pol m²) vrzel. Kmalu so pokrili krov kipeči valovi in potegnili ponosno ladjo z visoko plapolajočo zastavo v globočino. Neki mornar je hotel malo prej sneti zastavo, toda pomorski kadet Razetti je to preprečil.

Kmalu po 12. uri so se zbrale obojestranske bojne sile, gneča se je razvozljala in bitka se je nadaljevala. Ob četrt na 3 je zletela v zrak oklopnica »Palestra«, ki je bila že dlje časa gorela, in s tem je bila bitka končana.

Naše izgube na mrtvih so bile linijska kapitana Erik af Klint in baron Moll, poveljnika »Novare« in »Zmaja«, linijski praporščak Proch s krova »Cesar« in 35 mož; ranjenih je bilo 15 častnikov in 123 mož. — Izgube Italijanov so znašale na mrtvih 38 častnikov in 574 mož, na ranjenih 4 častniki in 32 mož, končno na ujetnikih 19 mož, ki so se pri potopu »Re d' Italia« rešili na otok Vis.

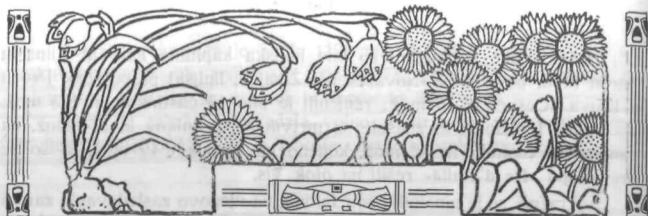
Sovražnik se je umaknil proti Jakinu, na njegovo zasledovanje zaradi manjše hitrosti naših ladij ni bilo misliti. Vis je bil rešen, naloga brodovja izvršena. — Cesarsko brodovje je odplulo v oddelkih proti Visu, najzadnja zastavna ladja Tegethofova. Sprejem zmagovalca od strani že zasidranih ladij, posadk, utrdb in na hribovih zbranega občinstva je bil veličasten.

Franc Čater,

učitelj v Ponikvi na Štajerskem, padel na italijanskem bojišču.

Encijan.

Živela je roža samotna
sred travnika tihe dni,
na bele snežnike so zrle
usak hip ji vlažne oči.

Tam gori bi rada cvetela,
kjer blizu njen bratec — nebo,
tam gori je bela sreča,
tam bi se smehljala lepó.

A roža ne more na gore,
zato je žalostna vsa.
In vetru žalost potoži,
a veter se ji smehlja.

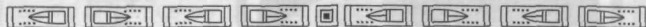
Do neba plane veter,
pa angelu zgodbo pové,
oj, angelu, ki na nebu
prižiĝa zvezde svetlé.

Ko roža najlepši sen sanja,
pa pride angel z neba,
ponese rožo sred noči
na trato vrh gorá . . .

In v jutru se čudi roža
in gleda, smehlja se lepó,
saj blizu tako ji je bratec,
njen bratec — to modro nebo.

Na beli planini kraj solnea
se smeje roža vse dni;
zato ji je modro vse cvetje,
zato so ji modre oči . . .

Jos. Vandot.

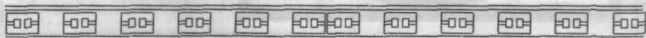
Na pohodu.

Mi pevamo, mi vriskamo
in le naprej korakamo,
pri srcu pa nam je težkó,
in solza sili nam v oko.

Pa kaj bi bili žalostni,
saj fantje smo, saj smo mladi,
in čez goré in čez vodé
kot veter naša pesem gre! . . .

V daljavi tam je lepši svet
in lepše petje, lepši cvet —
ah, kdaj se vrnemo, bogve,
tako je žalostno srce.

Josip Kralj.

STRIC PAVEL:

Z delom se učimo.

(Dalje.)

dgovori na poizkuse II. o sladkorju (v 2. številki):

- a) Sladkor se v vodi raztopi in
 b) v topli vodi se raztopi hitreje kakor v mrzli.
 c) V vročini se sladkor tali. Raztaljen sladkor je bel in podoben steklovini ter ima okus kakor sladkorčki. (Temu sladkorju pravimo sluzni sladkor.)

č) Pri nadaljnem razvročenju se pretvori sladkor v rjavkasto tvarino, ki ji pravimo karamel.

d) Karamel se v vodi jako rad topi, okusa pa je nekoliko grenkastega.

e) Pri visokem razvročenju sladkorja sladkor popolnoma počrni.

f) V kuhinji se rabi »zažgan sladkor« (karamel)

za barvanje omak in raznih jedi, ki vam jih našteje mamica še vse točneje.

g) Precedek je sladek.

h) Okus sadja in mleka je sladek; iz tega sledi, da je v teh stvareh sladkor.

i) Krompir, ki je zmrznil, je sladek.

j) Nekaljeni ječmen ima močnat, kaljeni pa sladek okus.

Združimo: Sladkor je snov, ki jo rabimo, da z njim sladimo, s karamelom pa barvamo. Nahaja se v sadju (sadni sladkor), v grozdju (grozdni sladkor), v mleku (mlečni sladkor) in v sladu, t. j. kaljenem ječmenu (sladni sladkor). Skrob v krompirju ali v žitnem zrnju se lahko izpremeni v sladkor.

Odgovori k nadaljnim poizkusom:

1. Hlapovi, ki smo jih ujeli pri epruveti, so se izkazali kot čisti vodni hlapovi (lakmusov papir ni izpremenil barve, kakor tega ne stori v vodi).

2. Prižgana šibica vzplamti, kar je znamenje, da je došlo do plamena več kisika.

3. V epruveti dobimo oglje, kakor ga dobimo, če vržemo sladkor ali les v ogljikovo kislino.

Ti poizkusi povedo, da je sladkor (kakor tudi skrob) takoimenovan ogljikov hidrat (spojina iz ogljika, vodika in kisika); ti ogljikovi hidrati so prevažna živila. —

4. poizkus dokaže, da je v sadju res sladkor. — Sladilna snov je tudi med in saharin.

Dodatek: Zgoraj smo našteji štiri vrste sladkorja, tu pa moramo omeniti še peto, ki je pravzaprav najmeninejša. To je trstni slad-

k o r, iz katerega se dobiva naš navadni sladkor. Naj navedem v kratkem postopek, kako se to godi.

Malone ves sladkor dobivamo iz sladkornega trsta in iz sladkorne pese. Drugega je pri nas več v rabi, zato govorimo o izdelovanju tega.

Sladkorna pesa se, v vodi oprana in osnažena, drobno zmučka ter razredči z vodo. Ta pesni sok pa ne vsebuje le sladkorja, zato je treba najprej spraviti iz njega razne primesnine. Beljakovina, ki je v njem, skrkne, če se sok razgreva, ter se posname; soli se izloči s primešanjem živega apna; neraztopne tvarine se sesedajo na dnu kot gošča, ki se odstranja s precejanjem. Z večkratnim precejanjem se sladkorni sok precej izčisti, s kuhanjem se izpariva voda, in sladkor se zgoščuje in trdi. Tako se dobi s i r o v i s l a d k o r, ki ga čistijo (rafinirajo) tako, da ga zopet raztopé, mu primešajo nekoliko apnenega beleža ter se kot čisti sok precedi čez živalsko oglje, ki mu odvzame nečiste barve. Očiščenemu sladkorju se zopet odvzame voda, se ga zgosti in strdi, pri tem pa se mu da oblika, v kakršni prihaja v promet.

M e d je naravna zveza sladkornih snovi, kakor jih prerejajo čebelne delavke iz cvetne sladkobe ter ga nalagajo v satje, da služi za hrano matici in mlademu čebelnemu zarodu. Z njim se okorišča tudi človek, ki pobira med ter ga porablja zase.

S a h a r i n ie 300krat slajši od sladkorja, vendar pa ni sladkor, marveč se dobiva kot destilat črnega premoga. Rabi se le za oslajenje, zakaj redilne snovi nima nikake.

Dosti ste zvedeli o sladkorju, a vem, da čakate še na nekaj; sladkosnedi želodčki me vprašujejo; »Stric Pavel, kaj pa je z bonbončki in sladkorčki? Odkod pa imajo ti svoje dobre okuse?« Bodi — v kratkem še o teh! Sladkorčke izdeluje v malem slaščičar, v velikem se godi to v tvornicah. Sladkor se raztopi, z različnimi soki — z malinovim, citronovim itd. — se mu da barva in okus, še mehko se položi na vročo ploščo, kjer se s posebnimi vali narežejo koščki, še preden se je snov shladila. Ti koščki so bonbončki; napolnijo se pa lahko, dokler je še raztopnina mehka. No, danes so prevzele tvornice s stroji tudi ta dela, ki jih je opravljala časih le slaščičarjeva roka.

IV. p o i z k u s :

- a) Kot kaj spoznaš po vonju in okusu snov, prihranjeno pri III. poizkusu e)?
- b) Za kaj se rabi?

O d g o v o r i k III. p o i z k u s o m :

Pri poizkusih a—d ste videli že lahko samo, da gre pri njih za spoznavanje, kako se napravlja pivo, vino ali sadjevec.

Voda, v kateri so se namakala vzkaljena ječmenova zrna ali slada, dobi sladek okus, zakaj škrob, ki je bil v zrnu, se je z vzkalitvijo izpremenil v sladkor (v našem slučaju v sladni sladkor). Ko smo pridejali tekočini kvasu ter jo postavili na primerno toploto (priporočljivo je 20 do 30° C), se je začela tekočina kmalu kaliti ter delati pene, pri čemer vzhajajo iz nje mehurčki. Poizkus pod 1. nam pokaže, da se apnena voda skali ter postane mlečnobela. Vzrok je ta, da vsebujejo mehurčki plin, imenovan ogljikova kislina. Na dnu tekočine se seseda neka rumenkasti gošča — droži. Tekočina sama pa diši po vinskem cvetu ali špiritu. Vinski cvet imenujemo tudi alkohol. Poizkusa 2 in 3 nam dokažeta, da je res vinski cvet v tekočini, zakaj na užgani šibici so se hlapovi vinskega cveta užgali ter goreli z medlosvetečim plamenom in brez dima, kakor gori užgani gorljivi špirit.

Pri naših poizkusih smo spoznali samo snov, iz katere se dobiva vinski cvet, in kako se to godi. Dognali smo, da nam je treba 1. sladkorne raztopine, 2. kvasu in 3. toplote. Pod vplivom kvasa in toplote se razkroji sladkor v tekočino, ki vsebuje vinski cvet, in v ogljikovo kislino. Ta postopek se imenuje *alkoholsko vrenje*, potom destiliranja pa smo dobili iz končne tekočine čisti vinski cvet ali alkohol.

Alkoholsko vrenje, kakor smo ga opazovali na raztopini sladnega sladkorja, se vrši pri narejanju piva; kadar vre vinski mošt v vino, imamo opraviti z raztopino grozdnega sladkorja, ki se nahaja v vinskih jagodah, pri sadjevcu pa z raztopino sadnega sladkorja, ki se nahaja v sadju. Z našimi poizkusi res da nismo zvarili pitnega piva, ker mu je manjkal tudi hmelj, a videli smo postopek vrenja; kadar pa je grozdje zrelo, dobite v malem iz njega lahko tudi doma pitno vino in pravtako iz jabolk ali hrušk sadjevec, ki bi vam prav dobro teknil.

Nam seveda ni šlo za narejanje ne tega, ne onega, marveč le za spoznavanje, zato ne bo odveč, če izpregovorimo tudi še besedico o kvasu in o ogljikovi kislini.

Kvas, ki provzročuje alkoholno vrenje, imenujemo tudi droži; to so glive, ki sestojе iz malih kožnatih mehurčkov, polnih neke tekočine. Ti mehurčki poganjajo iz sebe popke in brste, ki hitro rasto, za živč pa rabijo poleg nekaterih drugih snovi najbolj ogljikovo kislino, ki jo jemljejo sladkorju v tekočini. Nekaj teh kvasnih glivic je vedno tudi v zraku, ki najdejo pot do »mošta«, t. j. sladkorne raztopine, same, in zato tudi »mošt vre«, ne da bi mu pridedali drož.

Ogljikova kislina (ali pravilneje »ogljikov dvokis« ali »ogljikovokisli plin«) je plin, ki je vdihavan strupen; zato kleti, kjer mošt vre, ne smejo biti docela nepristopne za sveži zrak, ker oljikova kislina v tako zaprto klet vstopivšega človeka lahko umori; v sifonu in v pokalich uživan pa deluje na človeško truplo poživljajoče.

Alkohol ali vinski cvet pa je strup; kdor použije večjo množino pijače, v kateri se nahaja, je omamljen ali pijan; zato pravimo takim pijačam — pivu, vinu, sadjevcu, žganju — opojne pijače. O škodi, ki jo narejajo opojne pijače človeku na telesu in na duši, ne bomo govorili tukaj, dovolj bodi, da navedemo narodni pregovor, ki pravi: »Pijanca se izogne senen voz.«

(Dalje.)

Srečno dete.

Sinku Svitoslavu.

Snivaj, sinko, mir nebeški ;
blažen tvoj je zlati čas!
Srečno dete v sanjah svetih,
ki ne veš, kaj muči nas :

Žalost, groza, bolečine,
grenke solze, črna kri . . .
Srečno dete, ki življenja
jasno ti nebo žari!

Nedin Sterad.

Stanko Trdan,

učitelj v Otaležu na Goriškem,
umrl v vojaški bolnici na Ogrskem.

PRILOGA ZVONČKU

Bob in Tedi, dva neugnanca.

Po John Habbertonovi knjigi „Helenina otročička“ po svoje pripoveduje
dr. Ivo Šorli.

(Dalje.)

VII. poglavje.

TEDIJEVA ZIBELKA.

ospod Haro je bil zvečer pozabil zapreti na oknih zaklopnice, in tako ga je svetloba, ki je prihajala skozi okno, zbudila že navsezgodaj. Še ves omamljen jih je šel zatvorit in se je hotel zopet prepustiti spanju. Zunaj je vse zvenelo stoterega ptičjega petja, in kakor da ga ziblje rajska godba, se je pogrezal nazaj v sladak sen.

Tu je tik zraven njega nekaj zagomazelo, in takoj na to je začutil na obrazu dvoje mehkih toplih tačic. Planil je pokonci in na svoje veliko začudenje je zagledal zraven sebe nečaka Boba.

»O, hotel sem se pri tebi samo malo posrčkati. K papanu se prideva s Tedijem vsako jutro malo posrčkat!« je prijazno pojasnjeval gospod Bob svoj malo dobrodošli poset.

»Pa vendar ne tako zgodaj, dete moje!« je rekel z rahlo karajočim glasom ujec.

»O, kadar hočeva! Papa pravi, da se naju vedno razveseli!« se je hvalil Bob.

»Toda papa ne čita do polnoči in še dlje, prijatelj moj! Vidiš, jaz bi rad še malo spal, in zato le poidi zopet v svojo posteljico in me

pusti počivati! Takoj po zajtrku ti napravim lepo piščalko!« je obetal zaspani ujec.

»Res? O, piščalko!« je vzkliknil Bob. »Tako, ki bo imela tri luknje?«

»Tristo jih bo imela, če greš!« je prosil gospod Haro.

»Tristo?« se je začudil Bob. »Pa zakaj toliko? Ali bodo vse od zgoraj?«

»Od zgoraj in od spodaj! Le pojdi zdaj!« je silil ujec.

Top-top-top! — se je slišalo po podu; Bob je bil odšel nazaj v svojo sebo. Ptičji zbor je polagoma pojemal — gospod Haro je že zopet skoro spal.

»Ujec Haro!« se je hipoma začulo še precej tiho.

Gospod Haro je vzdihnil, si potegnil odejo visoko čez glavo in si s prsti zamašil ušesa.

»Ujec Haro! . . . Ujec Haro! . . . Ujec Haro!«

Zadnji »Ujec Haro!« je bil že tak, da bi bil celo mrtvega ujca zbudil.

Gospod Haro je vrgel odejo z glave, se dvignil na postelji in — — o, tako tiho in zaspano je prišlo iz drugega kota otroške sobe, da se je komaj slišalo: »Tic Hajo — koješa bjačati!«

»Usmiljenje!«-je vzdihnil ubogi ujec. »Če se popolnoma predrami zdaj še ta, sem izgubljen! Ali boš tiho, Bob, da Tediya ne zbudiš!« je zaklical s pridruženim glasom.

»O, to nič ne de!« ga je potolažil Bob. »Tedi je še vesel, če ga zbudim. Ampak — iz kakšnega lesa bo piščalka, ujec Haro? Bezgova ali vrbova?«

»Leskova, leskova bo, ti cigan, le čakaj!« je sikal gospod Haro. »Tako debela bo, da jo boš imel za štirinajst dni dovolj!«

»Ti misliš palico, ujec, kaj ne?« je vprašal jako prijazno razumni Bob. »Ampak papa pravi, da se s palico ne sme tepsti. Če jih dobiva s Tedijem, jih dobiva vedno le s šibo. Ampak šibo ima papa v omari zaprto, veš, ujec. Od Miklavža je, veš ujec!«

Na spanje zdaj seveda ni bilo več misliti. Prvič je bil gospod Haro že popolnoma predramljen, drugič pa je vedel, da bi mu mala mučilca itak ne dala več miru. Vstal je torej potihoma kakor tat, se opravił in se splazil na vrt. Prekrasno jutro, ptičje petje, vonj tisočerih cvetic — vse to ga je polagoma spravilo zopet v tako dobro voljo, da se je vesel vrnil v hišo, ko je graščinski zvonec poklical k zajtrku.

»Kje si pa bil, ujec Haro?« ga je nevoljno vprašal Bob, ko je gospod Haro stopil v sobico zraven kuhinje. »Midva te iščeva že dve uri povsod okrog.«

»Ali sta me pogrešala?« se je škodoželjno nasmehnil ujec.

»I, veš, da sva te!« je potrdil Bob.

»Jaz vaju pa prav čisto nič!« je rekel gospod Haro.

Potem so sedli k zajtrku. Gospod Haro je bil odredil, da bodo odslej jedli v tej sobici v pritličju, da lahko pokliče Reziko, če se dogodi med jedjo zopet kaj takega kakor včeraj. Tudi jo je naprosil, naj ona deli otrokoma, ker je hotel imeti vsaj med obedi nekaj miru. Ko sta otroka potolažila svojo prvo, uprav volčjo lakoto, se jima je razvozljal jeziček, in začela sta ujcu pripovedovati vse mogoče stvari. Posebno žlobudrav je bil Bob, ki je razlagal, koliko lepega je po hlevih, kletah, drvarnicah in drugih shrambah, posebno tudi v podstrešju.

»O, goji je tudi tak vejik товcek, tak vejik!« se je hipoma oglasil Tedi. Ujec Haro, ki je mislil, da že dobro razume indijanščino, je vprašaje pogledal Boba. Niti od daleč ni vedel, kaj menijo gospod Tedi.

»Tedi pravi, da je gori tak velik kovčig,« je pojasnil malomarno Bob.

»Kovčeg se pravi,« ga je opozoril ujec.

»Papa pravi . . .« je hotel ugovarjati Bob, a se je še pravočasno spomnil, da ne sme.

»No, Tedi, mi ga pojdeš pa pokazat ta kovčeg,« je ujec prijazno pokimal Tediju, ki je od samega veselja prevrnil lonček mleka. Ali Rezika je bila zdaj takoj pri rokah, in tako sta ujec in mali nečak ostala vkljub temu prijatelja.

Gospod Haro se je sam veselil brskanja po starih škattlah, zabojih in kovčegih, ker je bilo tudi njemu kot otroku to najljubša zabava. Zato se mu je tudi nekoliko za malo zdelo, ko se je Bob kar izmuznil, in je bilo videti, kakor da ne mara z njima v podstrešje.

»Pojdiva pa sama!« je rekel in je prijel Tečija za ročico. V prvem nadstropju je hotel po stopnicah naprej tja gor pod streho, toda Tedi ga je ustavil.

»Ni goji, ni goji, tu je!« mu je rekel in ga je vlekel s seboj. Gospod Haro se je čudil, da bi v tej hiši shranjevali stare kovčege tu, v teh najlepših sobah; a še bolj se je začudil, ko ga je mali nečak potegnil ravno v njegovo lastno sobo. Že mu je hotel reči, da tu vendar ne bosta ničesar našla, ko je od začudenja in strahu okamenel.

»Tovcek«, ki je o njem Tedi govoril pri zajtrku, ni bil namreč nič drugega, nego njegov lepi novi kovčeg, ki ga je bil kupil šele pred nekaj dnevi in v katerem je prinesel svojo obleko in perilo s seboj. In ta obleka in to perilo je bilo zdaj raztreseno in razmetano po vsej sobi; ravno sredi nje pa je ležal nesrečni kovčeg; vsi trakovi in pasovi na njem so bili porezani in potrgani, svilena podvlaka razcefedrana, kolikor je je bilo pa še cele, strahovito zamazana. Z enim samim skokom je bil gospod Haro tam, Zgrabil je debelo culo, vso povezano z nemarnimi vrvami, in jo je potegnil iz kovčega.

»Moj frak!« je zastokal. »Moj novi frak!«

Besno je potrgal vrvce z njega in ga je razgrnil. Zdaj je padla iz srede cule ena onih strašnih cunj, ki jo je gospod Tedi imenoval

»pupičo«. In če bi bil še dvomil, kdo mu je napravil to krasno presenečenje, bi mu bilo takoj jasno, ko je za njim zajavkal Tedi: »Oha, tic Hajo, ti žel mojo pupičo iš žibke! Pušti mojo žibko!«

»Tako, to je tvoja žibka?« se je razsrdil gospod Haro. »To je moj frak, ki stane desetkrat več, nego si ti vreden, sinko moj, in ne tvoja žibka. Zakaj si to napravil?«

»Ješ nišem napjavil!« je trdil mali zločinec. Pri tem pa so mu ustka že trepetala, in vsak hip se je bilo bati, da se spusti v svoj strašni jok, kakor ga je ujec poznal že od včera. In že misli same se je trpin tako prestrašil, da je možaka rajši na miru pustil in se lotil pospravljanja. Gospod Tedi pa je menda čutil, da nekaj le ni prav: tiho je pobral svojo »zato pupičo« in se je potem molče poslovil.

Komaj je ubogi ujec svoje stvari za silo zopet zgladil in položil nazaj v kovčeg, je že moral teči pred hišo, kjer se je Bob strahovito drl. Pokazal je uju ves krvav prstek in mu pravil, da je podganam nastavljal, a se pri tem sam ujel v skobec. Nekaj sam pri sebi mrmrajoč, ga je gospod Haro obvezal in je bežal potem na vrt.

Pred vrati mu je sluga izročil pošto. Vmes je bilo tudi pismo gospe Helene, njegove ljube sestre. In moral se je res smejati, ko je čital. Zakaj pisala mu je, kako je zadovoljna, da ga je bila povabila na svoj dom, ko ona zdaj tako brez skrbi uživa svoje počitnice in ve, da sta ljuba angelčka v najboljših rokah. In da ga v duhu prav vidi, blagega ujca, kako lepo mirno čita svoje knjige, vmes pa se kaj pogovori s svojima tako krotkima in šegavima nečakoma. In kadar je tudi čitanja že naveličan, pa da vstane in vzame malčka s seboj na vrt med svoje ljubljene cvetice. In da je prepričana, kako so vsi srečni in veseli.

»O, zlata materinska slepota!« je vzdihnil gospod Haro.

VIII. poglavje.

GOSPOD HARO SE PELJE PO KLJUČ.

Gospod Haro je bil vajeen jako rednega življenja; posebno je gledal, da je spal vedno po svojih sedem ur; in če mu je manjkalo spanja, se je čutil ves drugi dan kakor bolnega.

Tako je bilo tudi danes. Namesto sedem ur je spal samo dobre štiri ure, in vsi udje so mu bili nekoliko težki. »In če me bosta hodila ta dva sitneža vsako jutro že pred peto budit, bom moral zvečer ugasniti luč že vsaj ob desetih. Potem bom čital pa še manj nego doma!« si je mislil. »No, čakajta, jaz vama že pokažem!« je udaril z ного ob tla in je sklenil, da si bo pomagal. Šel je takoj pogledat, ali se dado vrata med njegovo in otroško sobo dobro zapreti. Toda glej — ključa nikjer! Rezika mu je povedala, da ga je bil nedavno Tedi vrgel v ribnik, češ, da bodo imele ribe kaj papati; novega ključa pa da niso dali napraviti, ko ga itak ni treba.

»Pa še kako ga je treba!« je zamrmral gospod Haro sam pri sebi in je vprašal, kje bi dobil kakega ključalničarja. V vasi da ni nobenega, a v bližjem trgu da je jako dober, je povedala Rezika.

»Hvala!« je rekel in je ukazal zapreči. Vzel je z dletcem ključalnico iz vrat in je potem hitel dol, kjer je voz že čakal. »V trg!« je velel kočijažu Tomažu. »In ustavite pred ključalničarjem!«

»Kaj, v trg gremo?« se je hipoma oglasil Bob izza vogla in je pritekel bliže. »Alo, Tedi, v trg gremo! Tam imajo jako dobrih bonbonov. Podvizaj se, Tedi!« je klical.

»Tako? V trg gremo?« je strupeno vprašal gospod Haro. »Čakajta, bratca!« Vzel je kočijažu bič iz rok in švrknil čez konja. Krasni živali sta prhnili in potegnili, kolesa so zadrdrala. Toda to niso bili edini glasovi, ki so se zdaj pojavili. Strahovito, žalostno, da, obupno rjovenje je prekosilo vse drugo. Čeprav je vedel, od kod prihaja, se je moral gospod Haro vendar ozreti. In tu je videl, kako dirjata oba angela drug za drugim za vozom in se dereta, dereta . . .

Kočijaž ni čakal povelja — sam je ustavil. Poznal je menda moč tega tuljenja že od prej. »Tudi vlak bi ustavila, divjaka!« si je mislil gospod Haro. — Ko je obstal voz, je namah obstal tudi jok. In kakor dvoje opic sta splezala zvesta nečaka k ljubemu ujcu. Nobenega očitanja ne od ene ne od druge strani — on je gledal vstran, kakor da ju ne vidi; onadva, kakor da nista prav nič zamerila.

Kraji, kamor je zdaj zavil voz, so bili prekrasni. Bele vasice so ležale po zelenih dolnicah pred nizkimi holmci, ki so bile nanje zlezle male cerkvice z rdečimi čepticami, kakor da hočejo tudi one videti prav tja do visokih stolpov, kipečih iznad streh bližnjega velikega mesta, in tja do morja, ki se je bleščalo v daljavi, vse posuto s parniki, jadrnicami in čolnički, ki so bili od tu že samo kakor majčkeni zmaji, metuljčki in orehove lupine.

»To je vse kakor v nebesih,« se je oglasil prvi Bob. »In tam je Bogec, poglej, ujec Haro!« je pokazal stekleno streho, ki se je vsa žarela v solncu, da je vid jemalo. »Ali je v pravih nebesih tudi tako lepo?«

»Še veliko lepše, dete moje!« je rekel ujec ganjen.

»Pa zakaj potem takoj ne umrjemo in ne gremo gor?« je menil Bob.

»Zato, ker nas je Bogec poslal na svet, da nebesa z molitvijo in delom najprej zaslužimo in da poprej pokažemo, ali smo jih vredni,« ga je poučil ujec.

»Ti pojdes pa k pajklnom, si jekel, ne, tic Hajo?« je vprašal Tedi in je ujca plašno pogledal.

»Oh, ne, dete moje — če Bog da, tudi jaz ne pojdem k parkljem!« ga je pomiril gospod Haro in je sklenil, da ne bo imel malčka nikdar več za norca.

»Povej kaj o vojni!« se je namah spomnil Bob.

»O vojni?« je počasi rekel ujec. »To je pravzaprav strašna stvar in ni nič za mehka vaša srčeca. Toda časih se zgodi kaj lepega tudi v vojni; in taka lepa dogodbica mi ravno prihaja na um. Čujta torej! Nekoč sta se imela srečati dva sovražna oddelka na konjih. Že so se jezdeci zagledali, že so zapele trombe, že so vsi potegnili sablje, da bi se zagnali drug proti drugemu. Hej, kako so leteli konji, kako se je bliskalo orožje, kako se je dvigal prah proti oblakom! Še trenutek, in bridki meči začnejo svoje strašno delo! Tu se prikaže iz gozdička ob cesti mal deček in hoče čez. Od strahu pred vojščaki se je ubožec ravno na sredi spodtaknil in je obležal. Oba oddelka sta se mahoma ustavila in povesila sablje. In s prvega konja na tej strani je skočil bradat mož in je vzdignil jokajočega dečka. Lepo ga je tolažil in ujškal, dokler se ni začel malček na ves glas smeјati. Zdaj so se zasmeli tudi divji možje in drug za drugim so poskakali s konj in se zbrali okrog paglavčka, ki jim je pripovedoval vse mogoče žlobudrije. Dolgo se ga niso naveličali in potem so ga lepo poučili, kod naj gre, da pride prej k svoji mamiči. Ko je bil deček odšel, so se vojaki pogledali. No, nobenemu se ni zdelo več spodobno, da bi se klali; molče so se pozdravili, sedli na konje in odjahali vsak na svojo stran. Tako je malo dete zopet zbudilo v njih srcih ljubezen, in četudi le za hip, pregnalo strašno sovraštvo. Ali ni lepa ta?«

»O!« je vzkliknil Bob res iz vsega srca. »Ta je stokrat lepša, kakor tiste, ki jih nama pravi o vojni stari Jakob. Ta pa le, kako je tekla kri in kako jih je on sekal!«

»Kaj pa ti praviš, Tedi?« se je nasmehnil ujec.

»Ko bil ješ šodat . . .« je pričel Tedi.

»Kaj, ti si bil soldat?« se je zasmel ujec.

»Da, ješ bil šodat, veš kjvav šodat! Pa imel tako, tako pusko. Bumf-bumf-bumf! — je jekla. Pa ješ vse uštjelil. Pa mene tudi uštjelil sovražnik, oha! Pums!« je navdušeno pripovedoval Tedi, nagnil na koncu glavico, zaprl oči in tako pokazal, da je mrtev.

»Kako si pa potem zopet oživel, čestiti Tedi?« ga je resno vprašal ujec.

»Na šoden dan!« se je odrezal Tedi.

»O, kaj je že bil pri vas sodni dan?« se je zasmel ujec še bolj iz srca.

Med temi pogovori so prišli do ključalničarja. Gospod Haro ni maral, da otroka vidita, kak opravek ima pri njem in ju je pustil zunaj. Mislil je tudi, da bo ključalničar prej dobil primeren ključ. Toda izbira sama je trajala precej časa, in potem je bilo treba vse lepo opiliti. Ko je stopil gospod Haro na cesto, ni dobil malih nikjer več. Zaskrbelo ga je in naglo je hitel proti morju, kamor jih je videl kočijaž oditi. — Že čisto blizu morja se mu je noga od strahu sama ustavila. Tam gori na strmi skali je zagledal dvoje malih telesc na trebuhu, visečih bolj na ono, nego na to stran . . .

Poklicati se ni upal. V divjem diru je pritekel do skalovja, se splazil tiho do vrha in zgrabil z vsako roko po eno nogo.

»Pomisli, ujec Haro! Jaz sem visel veliko bolj čez nego Tedi!« se je pohvalil Bob, ko ju je bil potegnil srdito nazaj.

»O, pa ješ šem visel tudi veliko bolj cez!« se je bahal tudi Tedi.

Še vedno ves tresoč se od razburjenosti, a tudi od veselja, da se ni zgodilo še kaj hujšega, ju je vlekel gospod Haro na voz in se je z njima naglo odpeljal.

IX. poglavje.

TEDI IN NJEGOVA NOVA ZIBELKA.

Popoldne tistega dne je gospod Haro sestavljal svoj šopek za gospodično Silvijo. Natrgal in narezal je cel koš cvetic, jih je potem z glavicami proti sebi razpoložil po dolgi klopi na vrtu in jih premišljeno prekladal, kakor se mu je zdelo, da se bodo barve lepše topile. — Zdaj je vzel drugo za drugo in jih je počasi povezaval. Otroka sta mu nekoliko pomagala, nekoliko ga jezila, a nazadnje so si ostali ves čas dobri prijatelji. — Ko je gospod Haro svoje delo dokončal, je dal vsakemu enkrat poduhati; potem je nesel šopek v svojo sobo in je potisnil vanj listek s svojim imenom. Hotel je že poklicati starega služabnika Tomaža in mu naročiti, naj nese šopek gospodični Silviji, ko se je spomnil, da bi njej morda sami ne bilo ljubo, če bi prišel mož s tem velikanskim šopkom vpričo vseh ljudi k njej in bi vsi vedeli, odkod je. »Bolje bo,« si je rekel, »ako spravim to v kako lepo škatlo in pošljem, kakor da je kak klobuk ali kaj takega notri.«

V sobi gospe Helene je res dobil primerno škatlo za ženske klobuke in je položil šopek noter. Potem je vse lepo povezal in je šel zopet dol. Poklical je starega Tomaža na stran in mu je pojasnil, kako ho nesel in kaj bo rekel. Starec se je posmejal, češ, da razume.

»Ali tak vendar ne morem stopiti pred tako imenitno gospodično!« je rekel. »Če dovolite, gospod, se bom malo preoblekel in s svojega starega obraza bom pokosil nekaj teh sivih kocin!«

Gospod Haro ga je pohvalil, da je tako razumen, kaj se spodobi, in mu je še natanko povedal, v kateri kot svoje sobe je bil položil škatlo; potem je šel poiskat svoja ljuba nečaka. Na vrtu je dobil samo Boba. Ta se je ravno ukvarjal s tem, da bi upregel polža s hišo vred pred voziček. Ujec ga je najprej pokaral, da muči ubogo žival; potem pa mu je hotel pokazati, da ima polž že s svojo hišo dovolj opravila. Privezal je nitko okrog polževe hiše in je priklopil nanjo voziček — seveda se polž ni premaknil naprej, ampak je lezel le v kolobarju okrog.

»Kje je pa Tedi!« se je spomnil gospod Haro.

»K Reziki je šel,« je odgovoril Bob in se je zopet zagledal v svojega polža. V tem hipu se je prikazal Tedi na vratih, in ves obrazek se mu je svetil zadovoljnosti.

Vojni maršal nadvojvoda Friderik,
vrhovni poveljnik vsekupne vojske.

Generalni polkovnik nadvojvoda Evgen,
vrhovni poveljnik jugozapadne fronte.

»Kje si bil?« ga je vprašal ujec.

»Ješ pojožil svojo žato pupičo v žibko!« je povedal malček.

»Ti, samo da tvoja žibka ni zopet kak moj frak ali moja srajca!« mu je požugal ujec.

»O, ne; moja žibka jepa žata žibka!« jo je pohvalil Tedi. »Taka!« je pokazal z ročicami, kakor je le mogel široko.

Okrog vogla je prišla velika domača mačka. Ko je zagledala otroka, se je ustavila, potem je hipoma smuknila čez travnik. Preden je mogel gospod Haro ubraniti, sta bila divjačka za njo. Že ju je hotel jezno nazaj poklicati, ko je zapazil Tomaža, ki je bil ravno stopil iz hiše, ves lepo obrit in v snažni obleki. »No, še bolje, da ga otroka ne vidita!« si je mislil gospod Haro. »Drugače bi mu škatlo še vzela in jo vsaj pomazala! Počakajmo rajši!«

Tomaž, ki je držal škatlo tako daleč od sebe, kakor da nese kako posebno imenitno ali pa nevarno stvar, je izginil za drevjem. Zdaj je gospod Haro glasno poklical otroka; in res sta se takoj vrnila. Bob je hotel, da mu ujec spet pove kako povestico, Tedi pa je rekel, da mora pogledati, ali se je njegova »pupiča« že »zbudila«.

»No, Bob, katero bova?« je vprašal ujec, ko sta sedla na klop.

»O Noetovi barki!« je odločil Bob.

»Že zopet iz svetega pisma!« se je na tihoma prestrašil gospod Haro. Glasno pa je rekel: »Toda, samo če nič ne boš popravljaj, Bob!«

»Če boš prav povedal, ne!« je obečal ljubeznivi nečak.

»Kdo pa zna tebi prav povedati?« ga je zbadljivo vprašal ujec.

»Papa!« je preprosto odgovoril Bob.

»Potem pa čakaj, da se vrne tvoj nezmotljivi papa!« mu je rekel nekoliko užaljeni ujec.

In mogoče bi se bila celo sprla, da ni v tem hipu obrnilo njune pozornosti nase glasno Tedijevo jokanje iz hiše, ki je pa prihajalo vedno bliže.

»Kaj pa je zopet?« je vprašal ujec, ko se je žalostni možek prikazal na vratih.

»Mojo žato pupičo in mojo žibko popapala muča!« je razodel nesrečnik.

»Kje si jo pa imel svojo pupico in žibko?« je zopet vprašal ujec.

»V tvoji šobi, tic Hajo. U-hu-hu!«

»Vidiš, ljubi Tedi: prvič v moji sobi nimaš prav ničesar opraviti; drugič pa mucike ne papajo umazanih cunj!« ga je poučeval in tolažil gospod Haro.

»Jezika jekla, da muča popapala. U-hu-hu! . . .«

»Rezika te je imela samo za norca, ker te je menda še bolj sita, nego sem te jaz!« mu je pojasnjeval ujec in ga je klical k sebi, češ, da ga bo na kolenih ujčkal. Toda kakor bi se noben pravi oče, ki mu bi mačka pojedla edinega sinčka ali hčerko, ne pustil potolažiti z ujčkanjem,

tako je bil tudi Tedijev jok vedno obupnejši. — Ujca so že tako bolela ušesa, da ga je povabil celo na »koješa bjačati«; a tudi to ni pomagalo. Ni ostalo nič drugega, nego da je šla vsa komisija gledat, ali ne najde vsaj ostankov uboge »popapane pupiče«. Tudi Rezika je morala zraven, ko je prej slovesno preklicala, da bi bila mačka kriva bridke izgube.

Vse so preiskali, vse preobrnilo — zaman! Dosegli so pa vsaj toliko, da se Tedi ni več tako strašno drl, nego je samo pridušeno ihtel, ko ga je vsaj upanje in splošno sočutje še podpiralo; le tem strašnejši je bil potem novi izbruh obupa, ko sta gospod Haro in Rezika izjavila, da je vse iskanje zaman. Tedi je zavračal vse pametne razloge in svete, češ, da naj si napravi novo »pupičo« in da dobi v ta namen cel koš cunj. Objokoval je le rajnko svojo »pupičo«.

No, da bi jo bil le objokoval! Tudi drugi starši jokajo za svojimi otroki, a da bi jih nazaj zahtevali, to se vendar še ni slišalo. Tedi pa je zahteval uprav to! In kako je to zahteval! Gospod Haro je videl, da je bilo slavno »koješa bjačati« prava šala proti tej strašni, neizpolnjivi novi želji . . . »Koješa bjačati« — odprl si uro, mu pokazal, in stvar je bila v redu. Toda daj mu nazaj »pupičo«, ki je sploh ni več, če moreš! Zakaj gospod Tedi je kričal pravzaprav le po »žibki«; a ujec je dobro vedel, da mu je več do pupice; saj zibelko bi se že še kako nadomestilo.

In to je trajalo zdaj že pol ure, morda že celo več; ujcu se je zdelo, da celo večnost. Nazadnje mu je le zmanjkalo potrpljenja, in ves poten in zasopljn je zbežal na vrt. Tu je ravno prihajal čez trato sem Tomaž. Pod pazduho leve roke je držal isto škatlo, kakor jo je bil nesel tja, v desnici je imel nekaj belega. »Kaj pa naj to pomeni?« je zamrmral gospod Haro in je hitel Tomažu naproti.

»O, gospodična si misli, da bi se sestri tako lepe škatle škoda zdelo; zato jo je poslala nazaj!« se je spomnil hipoma in se je moral sam sebi nasmehnuti, da se je bil v prvem hipu tako prestrašil. »In ono v Tomaževi desnici je gospodičino pisemce zame!« se je razveselil, ko je bil stari sluga že čisto blizu.

»No, kaj je rekla gospodična?« je vprašal, ko sta prišla skupaj.

»Hm . . . nič posebno vesela ni bila videti!« je mencial Tomaž, ves v zadregi.

»Tako?« se je začudil gospod Haro. »To pisemce je od nje? Dajte sem!« Vzel je naglo, pretrgal zavitek in je čital:

Velecenjeni gospod!

Nikakor ne morem razumeti, kaj ste nameravali s to šalo. No, poznam Vas za preveč dostojnega človeka, da bi si mislila kaj slabega. Ali se ni zgodila morda kaka pomota ali zamenjava? Vsekakor Vam vračam vse, kakor je bilo, da sami vidite.

S spoštovanjem

Silvija P.

V enem samem hipu je gospod Haro iztrgal Tomažu škatlo iz rok, jo odprl in jo — izpustil na tla.

Vse bi bil pričakoval, samo tega ne: na dnu škatle je ležala umazana cunjica — Tedijeva »pupiča« . . .

V tem hipu se je začulo glasno Tedijevo kričanje že od daleč: »Tic Hajo, tic Hajo — oha, oha, moja žibka! Ali je tudi moja žata pupiča noti?«

Tomaž je bil medtem namreč škatlo naglo pobral in jo je držal v rokah, da se je belila daleč tja. Tedijeva očetovska ljubezen do izgubljene edinke pa jo je bila seveda že od tam spoznala.

»To je torej tvoja žibka?« je srdito zavpil gospod Haro, ko je pritekel Tedi dovolj blizu.

»Da, moja žibka! O, moja žata žibka!« je navdušeno rjovel Tedi.

»Kje je pa moj krasni šopek, ti divjak? Kam si ga del?« je vpil gospod Haro in zgrabil počtenega najditelja za obe rami.

Zdaj šele je malček očitno razumel, da nekaj ni prav. Preplašeno je pogledal ujca in je ponižno odgovoril: »Toj šopek?« A kakor da hoče ujca zaradi izgube potolažiti, je malomarno pristavil: »O tište gide jožce šem vjgel na dojište!«

»A-a-a! Tiste moje grde rožice si vrgel na dvorišče!« je ponavljal ujec z besnim nasmehom.

Toda v tem hipu se je spomnil, da morda vendar še ni vse izgubljeno. Ako slučajno ni kake krave, ovce ali koze zunaj — njegov svak je redil vse mogoče živali — leži mogoče njegov krasni šopek še nepokvarjen tam, in ga bo treba samo malo poravnati. Izpustil je torej trepetajočega hudo delca in je zdirjal čez vrt, okrog hiše in skozi zadnja vrata na dvorišče.

Prepozno! Kar je videl, mu je zaprlo sapo. Da bi bila dva nedolžna bela jančka ali tudi dva mala kozlička, bi še ne bilo tako grozno! Toda bila sta dva velika in prava kozla, ki sta obdelovala sad njegovega večurnega truda. In niti jedla nista teh krasnih cvetic, nego samo rvala sta se po njih, trgala šopek drug drugemu iz gobca in ga zopet pridržavala z nogami.

Kaj se je pomagalo jeziti? Gospod Haro je vdano odšel v svojo sobo, je vzel droben listek in je napisal opravičilo gospodični Silviji. »Tudi Vaša gospa mama pravi, da so otroci otroci,« je končal. »No, jaz pravim: angeli so pa angeli. In upajmo, da malo drugačni nego nekateri otroci. Zakaj sicer bi se človek še nebes bal — vsaj če bi ne vedel, da bodo gori tudi še druge vrste angeli . . .«

Ko je oddal pismo Tomažu, je prišel slučajno mimo otroške sobe. Tam, prav na sredi sobe, je klečal Tedi in je s povzdignjenima ročicama in glasno molil: »O, ljubi Bogec, pomagaj mi, da ne bom vec tak jump!«

»Bogec ti pomagaj!« je vzdihnil ujec in ga je presrčno poljubil.

(Dalje.)

Muren.

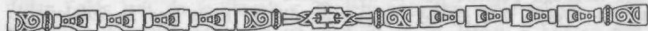
Muren, muren — čri-čri-čri—
tam pred luknjo sam čepi,
skriva nam se za mejó,
ker je črn in grd tako.

Kaj te, muren, nas je sram?
O, le pridi, muren, k nam!
Lepo bomo te umili,
srajčko novo ti sešili,
suknjico, vso pisano,
z rožami porisano.
Veseliček, naš črevljár,
dva ti šolnička da v dar;
pentljo rdečo v nje prišije,
da pod solncem take ni je.
Čepico ti belo mi
utri kupimo sami,

in kraljiček sam za njo
ti zataknil bo pero,
aj, pero to lepo, belo
bo za trakom se blestelo.
Lep boš kot cesarjevič,
kot devetih bajk kraljič,
polje bo se ti čudilo,
kot kraljiča te častilo.
Ko bo solnce v jutru vstalo,
pa te več ne bo spoznalo;
glej, kako z neba strmi:
„Muren, muren — kaj si ti?“

Muren, muren—čri-čri-čri—
v luknjico ves plah zbeži;
do noči se skriva tam,
o, ker ne verjame nam!

Jos. Vandot.

JANEZ CIGLAR:

Posvetni blagri.

(Za kratek čas.)

1. Blagor jim, ki ničesar nimajo, ker ne bodo nikdar okradeni!
2. Blagor nevednim, ker ne bodo nikdar nadlegovani z nepotrebniimi vprašanji!
3. Blagor jim, ki nikomur ne verjamejo, ker ne bodo nikdar prevarani!
4. Blagor jim, ki se ne tožijo in ne pravdajo, ker jim ni treba plačevati!
5. Blagor čemernim, ker vsak se jim rad umakne!
6. Blagor jim, ki imajo malo jesti, ker ne bo jih želodec bolel!
7. Blagor jim, ki niso ničesar dolžni, ker se jim ni treba ogibati posojevalcem!
8. Blagor zdravim, ker jim ni treba piti grenkih, pa dragih pijač!
9. Blagor neoženjenim, ker se ni treba bati, da bi jih ušesa bolela!
10. Blagor starim, ker se jim ne bo treba več dolgo po svetu ukvarjati!

SL. N.:

Izumitelj lesenega papirja.

G. Keller je bilo ime možu, ki je izumil leseni papir. Rojen je bil koncem meseca junija l. 1816. — torej pred sto leti — v Hainichnu na Saksonskem. Po stanu je bil siromašen tkalec, ki je nekega dne čital v časopisih, kako ljudje hudo tožijo o splošnem pomanjkanju papirja.

Prišlo je tedaj imenovanemu Kellerju na misel, da bi se dalo za izdelovanje papirja namesto dotedanje snovi rabiti lesene trske. Predvsem ga je na njegovo izvirno misel privedlo natančno opazovanje osjega gnezda, ki je narejeno iz lesenih snovi. Priroda, ta velika učiteljica, ga je torej dovedla do izuma.

S pomočjo brusnega kamena je nabrusil drobnega lesenega prahu, ki ga je namakal v vodi in naposled je to leseno kašo stiskal v plošče in jih sušil. Na ta način se mu je posrečilo izgotoviti leta 1893. prvi kos lesenega papirja, kar je bilo temelj naslednji veliki papirni obrti, ki rabi vsako leto za več nego pol milijona kron lesa za izdelovanje papirja.

Toda Keller je imel isto usodo, kakor so jo imeli večinoma vsi veliki možje-izumitelji. Sam ni imel sredstev, da bi izrabil ta svoj izum, zato je moral gledati, kako si drugi kupičijo milijone iz njegovega izuma.

Umril je leta 1895. v vasi Krippen pri Sandavi. Lastnik papirne tvornice ga je podpiral na stara leta, ko so mu opešali telesne moči.

Tako žalostna je bila na stare dni usoda moža, ki je storil s svojim izumom človeštvu toliko dobrega!

Sinica.

„Ci-ci-ci-fuj . . .“
 Skoz gozd hiti sinica — čuj,
 kako kramlja, kako čeblja!
 Kotiček v gozdu vsak pozna,
 grmiček ji noben ni tuj —
 ci-ci-ci-fuj . . .

Pozdravlja roža jo, drevo,
 šepeče vetrec ji ljubo,
 studenci kličejo jo v vas,
 potoček vabi jo na glas,
 in vabi senca, kliče ji:
 „Sinička, pridi in počij!“

*Sinica pravljic tisoč zna,
 a jih ne skriva sred srca;
 tja v senco sede premehkó,
 pa gozdu pravi jih lepo. —
 Oj, gozdič, gozdič, ves zelen
 in tih, a nikdar zapuščen!*

*Poslušaj gozd pravljic teh čar
 in dremlje kakor dedek star;
 pokima z glavo, pa zaspí,
 in z njim zaspíjo ptički vsi . . .
 Sinica v sencí le tam — čuj,
 se smeje glasno: „Ci-ci-fuj . . .“*

Jos. Vandot.

E—A:

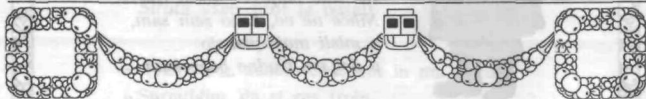
Kdaj se človek začenja starati?

Enakovski profesor Müller razpravlja v znanstvenem časopisu o gorenjem vprašanju, ki učenjaki doslej še niso enako odgovorili nanje. Imenovani profesor pravi:

Ker se do danes znanstvenikom ni posrečilo, da bi zanesljivo ugotovili, v katerih letih začenja človek postajati star toliko v telesnem, kolikor v duševnem pogledu, se hočem nekoliko ponuditi pri tem vprašanju z zgodovinskega gledišča. Glasoviti grški učenjak in zdravnik Hipokrat je trdil, da človek postaja star šele v 70. letu svojega življenja, dočim Rimljan Varo jemlje 60. leto za to mejo. Po njegovem predlogu so bili v Rimu vsi možje s šestdesetim letom oproščeni in izločeni iz javnih služb. Modrijan Solon trdi, da je človek v 28. letu na višku svoje telesne moči, po trditvi učenjaka Aristotela pa med 30. in 36. letom, a kar se tiče duševnih sil, da so se najbolj razvile v 50. letu. Ameriški raziskovalec Osler trdi na podlagi svojih proučevanj, da je človek telesno najkrepkejši med 25. in 40. letom, a isto velja tudi za duševne sposobnosti, ki po 40. letu padajo. V dokaz za to navaja dejstvo, da prihajajo vsa znamenitejša odkritja in izumi od ljudi izpod 40. let.

Naj bo kakor hoče, trdi profesor Müller, je upadanje telesnih in duševnih sil odvisno v prvi vrsti od narave in od osebnih lastnosti vsakega posameznika. Vsakdo se počuti mladega in čvrstega, dokler more nemoteno opravljati svoje dolžnosti. — Končno pa, kdo med nami hoče odkrito priznati, da je — star?! Vsi bi bili radi vekomaj mladi, saj je mladost najlepše, kar ima ubogo človeško življenje!

Naš ded.

*Oblaček na vzhod hiti beli —
gotovo gre deda iskat,
oj, našega deda, ki vzela
s seboj ga je lanska pomlad.*

*V koleselj konjička je vpregel
in z bičem zapokal: „Hijó!“ —
Potegnili iskri konjiči —
in deda, ah, več ni biló . . .*

*Vinograde tri na Delenjskem
na Tržki gorici ima;
ne da jih naš ded, ne proda jih
za bisere vsega sveta.*

*Tam pred zidanico prepeva
in z bratci se ded veseli;
tam lepo črlikajo murni,
in solnce se žarko iskri.*

*Pod brajdo prepevali bomo
tam z dedkom veseli mi vsi
na Tržiški gorici, kjer samo
veselje pod trto kipi . . .*

*Pozabil naš dedek na nas je,
ki čakamo tu ga težkó.
Poslali že ptice smo k njemu —
a plíc k nam nazaj ni biló.*

*Oblaček zdaj ponj smo poslali —
a če ga ne bo sedaj,
s konjiči za njim mi kar jutri
popeljemo v daljni se kraj.*

Jož, Vandol.

Na straži.

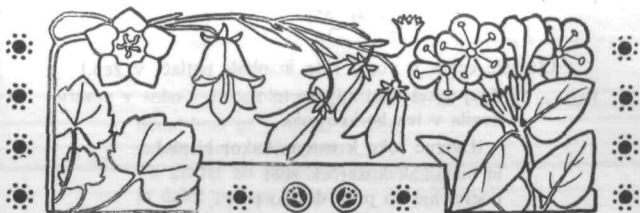

*Vse tiho polje... nočni čas...
Na nebu zvezdice žare —
tako ljubo, tako sladkó
o zlatih časih govore.*

*A jaz stojim in v noč strmim —
koč bila bi moj sladki sen —
sredi spominov daljnih, rož
uwelih, tih in osamljen.*

*Vse tiho polje... Nočni čas...
Nihče ne ve, kako sem sam,
a misli moje plavajo
v daljave trudne bogvekam...*

Josip Kralj.

FR. ROJEC:

Tončkove sanje in Miklavžev večer.

Mladinska dvodejanjka za manjše odre.

Osebe: Sv. Miklavž. Angel. Prvi, drugi parkelj. Tonček, siromašen vaški deček. Njegova stara mati. Peter, njegov oče. Gospa. Malka, njena hčerka. Sluga Hruška. Pavle.

Drugo dejanje.

Oprema odra kakor v I. dejanju.

(Dalje in konec.)

Gospa.

Res, druga se Elizabeta
iz tebe že sedaj obeta...
Ostani vedno dobra, blaga,
pa Bogu in ljudem boš draga!

(Vtakne rokavice v žep in stopi k izloženim oblekam.)

Sluga

(prilomasti v sobo z drugo manjšo škatlo in jo vrže na klop zraven prve.)

Tu škatlo eno spet imate,
a še bom nosil kakor osel,

(Stoji in si briše z ruto pot s čela.)

potil se, trgal si podplate...
Sirota vseh sirot je posel!

Gospa

(vzame iz denarnice cekin in mu ga da.)

Sprevidim, da si res trpin,
za trud si vzemi ta cekin!

Sluga

(vesel, se priklanja in odkriva.)

O, saperlot; o, saperlot,
tak cvet pa ne cvete povsod!

(Zaveže cekin v vogal rute in oboje potlači v žep.)

Zdaj misel nanj mi vse telo
gonila v tek bo kot kolo,

(Dvigne roko k ustom, kakor bi pil.)

in marsikak kozarček spet
pogrel me bo prav dol do pet!

(Obrne se in čvrsto odkoraka ven, govoreč:)

Še ptič je Hruška, ena-dve, ena-dve;
juhe, spet mlade so nogé!

Gospa

(izbere in dvigne najlepšo oblekco.)

Sem, Tonček, stopi in poglej,
oblekca ta-le naj bo tvoja:
najlepše vse blago je v njej
in prav okusnega je kroja!

Tonček

(pristopi in gleda oblekco.)

Oblekca ta pa res je zala;
gospa dobrotna, srčna hvala!

(Sleče si hitro staro suknjico, jo odda babici z novo oblekco vred,
obdrži pa si le novo suknjico in jo obleče, govoreč:)

Pomerim suknjico si koj
in v njej ostanem za nocej.

Gospa

(vzame iz druge škatle, ki jo Malka medtem odpre, nov klobuček s
primernim nakitom in ga posadi Tončku na glavo.)

In da popolen boš junak,
ná, tu je še klobuček tak!

Tonček.

(se gleda po suknjici in gladi z rokami.)
Prav kakor narejena zame!

Gospa.

Lepó te res povsod objame!

Babica

(s Tončkovo obleko v rokah, ga gleda in se smehlja.)

Preveč brhak in lep odslé
in velik boš dolžnik gospé!

Sluga

(prinese v sobo velikega lesenega konja in ga postavi na tla.)

Sedaj bom pa prinašal v sobo
zaboje, cule, suho robo ...

To gledal bo Miklavž, strmel
in daleč pač ne bo prišel,
če tukaj sam vse razdeli!

Gospa.

Prijatelj, to naj prevelike
nikar ne dela ti skrbi;
Miklavž dobi brž pomočnike,
ko hitro stopi med ljudi!

Sluga.

Tako? Tedaj vsak pritepenec
že hoče zdaj imeti sluge!
Bom pa še jaz tak premetenec,
da v delo bom si vpregal druge!

(Obrne se in hitro odide.)

Babica

(odnese medtem obleko v čumnafo in se takoj vrne.)

Peter.

(v popotni obleki, vstopi, postoji pri vratih in začuden gleda Tončka.)

Mar res še živ si, Tonček moj?

Drugi

(ostrme in se plašno odmičejo.)

Babica.

Moj Bog! Glej, Tonček, oče tvoj!

Tonček.

Kaj, oče? To le duh je njega,
ki že odšel s svetá je tega!

Peter

(prijazno.)

Pred mano, Tonček, se ne plaši,
moj duh po zemlji še ne straši:
kar v časnikih o drugem brali,
ki pisal se je kakor jaz,
to z mano tu ste zamenjali,
in pokopan sem bil za vas!

Tonček

Zakaj pa niste nam pisali?

Peter.

Ker poročilo mi poslali
ljudje iz rojstne so vasi,
da žena, babica in ti
pomrli tu ste vsi po vrsti,
da že trohnite v črni prsti! ...
Necoj pa me je božji glas
privedel spet v domačo vas.

Babica.

Pač vreden ni, da še živi,
kdor zmožen takih je laži!

Tonček,

(ki se je počasi bližal Petru med njegovim govorom, zdaj razprostre roke in ga objame.)

Oj, oče, dragi oče moj,
presrečen z vami sem necoj!

Gospa,

(ki je postajala vedno bolj plašna in vznemirjena, bolešno zaječi.)

Gorje mi! Bič že dviga svoj
osveta grozna nad menoj!
(Zgrudi se na klop pri peči in omedli.)

Malca

(skoči k vratom, jih odpre in zavpije ven.)

Hej, sluga Hruška, vode, vode!

(Vrne se k materi in jo prime za roko.)

Uboga mama, spet ji je slabó!
Pomočim čelo z vodo ji hladnó
in kmalu ji odleglo bode.

Tonček, Peter, babica

(so prevzeti srčne radosti in zamaknjeni drug v drugega. Peter sede k mizi na stol in si posadi Tončka na kolena. Vsi trije se tiho pogovarjajo.)

Sluga, Pavle

(se prikažeta s škafof vode na pragu. Vsak drži škaf z eno roko za eno uho. Pavle ima parkljev rep zataknen na klobuku. Neseta vodo v sobo.)

Sluga.

Le nosi, Pavlek, nosi,
pod mojo zdaj rokó si!

Oba

(postavita škaŕ v sredino sobe.)

Sluga

Tu z vodo je posoda!

Malka.

(vzame robec iz materine torbice, skoči k škaŕu in namoči robec v vodi,
potem ga nekoliko ožme.)

Čemú cel škaŕ, prismoda?!

(Zdaj steče nazaj k materi in ji položi mokri robec na čelo.)

Sluga.

Sem mislil, da gori blagó,

ki z njim hiteli smo tako!

No, če pa ni nesreče take,

fant, obrniva brž korake!

Kjer vodo sva dobila,

tja spet jo bova zlila!

(Oba se pripogneta, primeta za škaŕ in ga odneseta ven.)

Gospa

(se prebudi iz omotice, pogleda okrog sebe, vzame mokri robec s čela
in ga položi na stran. Nato reče Malki.)

O, hvala, srček moj,

za skrb in trud z menoj!

Malka.

Znabitj bi še rada

postrežbe kakšne z grada?

Gospa.

Nikakor ne; saj me le sila

vesti tako je omamila!

Srce vsem hočem tu odkriti

in težko vest potolažiti:

jaz tisto laž sem napisala

ter jo v Ameriko poslala,

da lože Tončka bi pregnala...

(Vstane, pade na kolena pred Petra in Tončka ter povzdigne roke
proti njima.)

Zdaj prosim, odpustita mi!
in dušo pomirita mi!
Kjer vajina je bajta mala,
dom lep bom vama sezidala...

Peter,

(ki je postal že prej pozoren na njeno pripovedovanje.)

Svet najin je trenutek ta,
zanj vam iz polnega srcá
odpuščava storjeno!

(Oba jí podasta roki v znak odpuščanja.)

Gospa

(vstane.)

Zahvalim se iskreno
in kar sem obljubila,
z veseljem bom storila!

(Od zunaj se zasliši zvonček.)

Tonček

(poskoči veselo z očetovskih kolen na tla in dvigne roko.)

Pripravimo se, k nam sedaj
prihaja sveti Nikolaj!

(Sede na stol zraven očeta. — Gospa sede nasproti Petru in Tončku, babica pa stopi k Malki, ki stoji pri peči, in se tiho pogovarja z njo.)

Miklavž

(z belimi lasmi in dolgo belo brado, oblečen v belo mašno srajco, ki se izpod nje vidi vijoličasta halja. Ogrnjen je s škrlatnim plaščem z modro podlago. V levici drži škofovsko palico in na glavi ima mitro.

Vstopi, da z roko znamenje in se ozre po sobi.)

Angelj,

(znan iz I. dejanja, ki je zdaj prepasan z živordečim trakom, vstopi za Miklavžem. — Vsi drugi vstanejo ob njenem prihodu. — Gospa vzame iz svoje torbice vrečo cekinov, stopi z njo k angelu, mu jo izroči in pokaže na Tončka. Potem se vrne na prejšnje mesto.)

Miklavž.

Mir vam in vsem ljudem!
Po zemlji zopet grem,
da male obdarujem
in v dobrem potrjujem!

(Tončku.)

Tu tebe že poznam
in te prav rad inam,
ker vedno bil si priden
in drugim nezaviden.
Zato sem v grad bogat
poslal po zlat zaklad,

(Vzame vrečico s cekini iz roke angela in jo da Tončku.)

kj tu ti ga izročam
in to ti priporočam,
da tak si kot doslej
še tudi za naprej!
Imam še mnogo dela:
tam čakajo krdela,
naprej do drugih koč;
Bog z vami, lahko noč!

(Odide. — Angel odide za njim.)

Tonček

(vesel dvigne vrečico kvišku proti očetu in jo strese, da zazvene
cekini v njej.)

Sedaj pa smo na konju, oče!
Tramovje trhlo naše koč
ne bo več joka poslušalo,
veselje le bo tu nastalo,
in naša babica premila
krompirja več ne bo zvečila:
srebala kavo bo sladkó
in z mlečno kašo se gostila!

Babica.

Res čudno je lepó vse to...
Še Tončku nisem prej verjela,
da bom to srečo doživela!

Gospa.

Radujem z vami se srčno
in trajne sreče vam želim!

Peter.

Gospa, če radosti zbolim,
odgovor boste vi dajali!

Gospa.

Ker mož v nesreči ste ostali,
ne boste menda v sreči pali!

(Zdaj se odpro vrata in v sobo gredo počasi, najprej Pavle s košem na hrbtu, ki ga je v I. dejanju nosil rjavi parkelj, in v košu so naložene razne otroške igrače ter majhne škatle in zavoji, da Pavle komaj nese; za Pavletom gresta vštric črni in rjavi parkelj po štirih; zvezana sta z verigo za vratova in na hrbtih neseta kup zabojev, ki so naloženi počez in zvezani; za njima stopa sluga Hruška in v roki drži vile, ki jih je vzel črnemu parklju.)

Sluga.

Bom že pokazal vam, mrcine:
okrog norite kot zverine!
Vsak z delom mora se truditi,
če hoče kruh si zaslužiti!

(Parklja se ustavita, in tudi Pavle postoji in se obrne.)

Črni parkelj

(dvigne glavo in jo zasuče nazaj proti slugi, govoreč z rjovečim glasom.)

Ničesa jaz ne jem, ne pijem,
zakaj pod tem tovorom rijem?

(Nato začne renčati in pihati proti slugi, praskati po tleh s kremplji, stresati zaboje in rjoveti.)

Sluga

(skoči nad njega z vilami, mu jih pomoli pod nos in zavpije:)

E-e, ti muren, pamet, pamet,
drugače čutil bo tvoj žamet!
Ti delaš škodo med ljudmi,
pokusi zdaj še njih slasti!

(Črni parkelj se pomiri, Pavle se obrne naprej, sluga dvigne vile, in vsi štirje odidejo proti peči.)

Sluga

(tam hitro prereže motvoz na zabojih in te zvali na tla. Nato zmeče na klop reči iz Pavletovega koša in reče z zapovedujočim glasom:)

Tako! Zdaj pa ukaz vam dajem:

(Pokaže na vrata.)

naprej za svetim Nikolajem,
naprej od tod v »Družinski dom«,
kjer vas še bolj obložil bom!

(Vsi štirje odidejo skozi vrata.)

Drugi

(jih gledajo in se smejejo. Po zadnjih besedah začno ploskati slugi in kričati za njim.)

Oj, dobro, dobro, sluga Hruška,
brez dela, jela ni trebuška!

Zagrinjalo pade.

Povodnji mož.

*V mraku in ob uri zgodnji
voda se v tolmunu zgane,
med trstikami povodnji
mož tam čofotaje vstane.*

*Roke so mu kot plavute,
glava v prerez kakor žaba;
z mahom vse noge posute —
kdor ga vidi — temu slaba!*

*Pusto v vodi lice gleda,
razjezi se res nemalo —
in ker sebi že preseda,
plane v vodo tam za skalo.*

*Jure, godec, je v vrtinci
videl ga za skalo doli,
v prste so mu šli mravljinčci,
ni zagodel več nikoli.*

Fran Žgur.

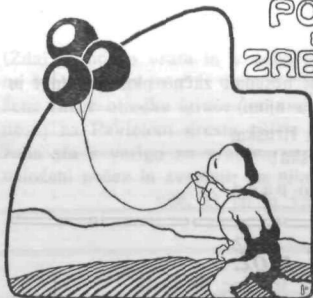

Vojček.

*Vojček misli, preudarja,
kam naj se obrne
in na prstih šteje uro,
kdaj se spet povrne.
Trebja je po svetu možu,
dom naj čuva mama,
da spozna, kako pusto je,
če ostane sama!
Da bi kje ga strah zalotil —
to so prazne vraže!
Pa če ga, saj zopet v dom mu
nosek pot pokaže!*

Modest.

POUK IN ZABAVA

Obelisk.

Priobčil Božidar Černej.

			a						
	a	a	a	a	a				
	a	a	a	b	b				
	c	c	č	e	e				
	e	i	i	i	j				
	j	j	j	k	k				
	k	k	k	l	l				
	l	n	n	n	n				
	n	o	o	o	o				
	o	o	o	o	o				
	o	o	p	p	r	r	r		
	r	r	r	s	s				
t	v	v	v	v	v	v	v	z	z

Resede značijo:

1. soglasnik;
2. rokodelca;
3. drevo;
4. vodo;
5. moško krstno ime;
6. divjega in udomaćenega prežvekovalca;
7. posodo;
8. ptico;
9. drevo;
10. vrsto žita;
11. trg na Štajerskem;
12. denar;
13. dve domači živali.

Y sredini od zgoraj dol čitaj
najvažnejši dogodek sedanje
zgodovine.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev križalke v 6. številki.

5.		8.
	1.	
D	P	č
u	r	i
b	i	č
	r	m
z	k	o
r	o	p
a	p	l
k	o	v
	g	r
	v	
e	s	n
r	k	i
G	o	k
7.	2.	6.

1. — 2. : Primorsko ;

3. — 4. : zrakoplov ;

5. — 6. : Dubrovnik ;

7. — 8. : Gregorčič.

(: :)

Prav so jo rešili: Tilka in Božena Jelenec v Kandiji pri Rudolfovem; Jakica in Marija Ganglovi, učenkli v Idriji; Ema Ferjančič, učenka C. M. šole v Kopru; učenci dnevnega zavetišča IV. m. deške Ijudske šole v Ljubljani; Vasja Pirc, učenec III. razr. v Mariboru; Slavoj Jenko, učenec IV. razr. v Trnovem pri Il. Bistrici; Božena Sattler in Bogomir Sattler, učenka in učenec IV. razr. v Šmartnem pri Litiji; Mirica Zajec, učenka IV. razr. Mladike v Ljubljani; Maks Farkaš, dijak II. b. gimn. razr. v Mariboru; Nada in Dana Cvenkel, Stana Kante in Slava Lipovšek v Ljubljani; Pavla in Zofija Žele v Proseku; Teodor Kovačič, učenec III. raz. v Radovljici; Janko Traun, dijak IV. a gimn. raz. v Ljubljani; Tatjana Karba, učenka V. raz. Mekinske samost. šole v Kamniku; Milan Dolenc, učenec III. razreda v Sežani; Divica in Zdenko Medica v Ljubljani; Ludovik Plavšak, učenec II. razr. pri Sv. Juriju ob Taboru; Vlasta Tatjana in Vidka Horvat v Ptujju; Stanko Logar, priv. II. gimn. razreda v Kranju; Stanko Skok, učenec v Domžalah.

Ob Savi.

Mrtve so njive,
prazni domovi,
urno hitijo
Save valovi.

Tiho na bregu
gledam za njimi,
žalost se v srcu
grenka zbudi mi...

Nedin Sterad.

In koder bom hodil in bival jaz
v vseh krajih široke zemljé,
na vaju bom mislil, poljé in vas,
na vas, oj, goré in vodé!

Josip Pagliaruzzi - Krilan: Vprašanje.

Ganljiv prizor.

Ganljiv slučaj se je odigral — kakor poročajo budimpeštanski listi — te dni na kolodvoru v Debrecínu. Oddelek ruskih ujetnikov je tam popraviljajl progó, ko se pripelje vlak z novimi ruskimi ujetniki s severnega bojišča. Hipoma skočil z vlaka mlad ruski vojak ter hiti z glasnim krikom proti skupini zaposlenih ujetnikov. Straže so mislile, da hoče uiti, in že so naperile nanj svoje puške, ko zapazijo, da se je zagnal ujetnik v nekega zaposlenega starejšega tovariša — svojega starejšega brata, ki o njem že več ko eno leto ni bil ničesar slišal in s katerim sta se sedaj našla v ujetništvu. Brata sta se presrčno objemala ter sta plakala od samega veselja.

Materina ljubezen je močnejša nego sama smrt.

O grobišču Daj-Odži v rodu Nakabara v Tokiju pripoveduje narod, kakor poroča učitelj angleškega jezika na tamošnjem vseučilišču Mr. Lascadio Heaon, naslednjo globoko pesniško zamišljeno pravljico: V omenjeni ulici je bila majhna prodajalnica, v kateri je starí prodajalec prodajal midzuame, otroški sirup jantarjeve barve. Slednji dan o pozni uri ponoči je prihajala v prodajalnico jako bleda in medla žena in je molče kupovala za keš (najmanjši denar) sirupa. Zaradi tega je iz same radovednosti šel prodajalec nekoč za njo, ko je pa videl, da gre na pokopališče, je krenil nazaj. Naslednjo noč je spet prišla,

a nakupila ni midzuame, toda pokimala je prodajalcu, naj gre za njo. In šel je z njo z nekaterimi prijatelji. Krenila je spet na pokopališče, kjer je izginila v grobu. A iz globočine groba so slišali prodajalec in njegovi prijatelji otroški jok. Ko so odprli grob, so našli v njem truplo žene, ki jih je privedla, in živo dete s skledico ostankov sirupa. Mati je bila prereno pokopana, dete je prišlo v grobu na svet, ali materina ljubezen je bila silnejša od same smrti; duh materin je skrbel za dete in ga hranil . . .

Sin ujel očeta.

Ob priliki našega prodiranja proti Arsi-eru se je zgodil ta-le zanimiv slučaj: 23 letni južnotirolski Italijan Alojzij Gentili je severno od Arsiera v nekem gozdiču s svojo patroljo ujel 12 alpince, med katerimi je bil tudi njegov oče. Stari Gentili je ob izbruhu vojne zbežal v Italijo, dočim je sin bil navdušen Avstrijec in je prostovoljno vstopil v avstrijsko armado. Snidenje med očetom in sinom je bilo ganljivo in žalostno obenem. Oče in sin sta se objela in poljubila, a nato zočet ločila. Sin je kot četovodja zapovedal patrolji, da odžene ujetnika nazaj za fronto. Ozri se je za ujetim očetom, sam pa se je boril dalje. V vojni ne pozna oče sina, sin pa očeta ne!

En milijon minut.

Listi javljajo, da je dne 1. julija 1916 dopoldne ob 10. uri 40 minut poteklo ravno en milijon minut, kar traja svetovna vojna.

Kako bi mogel mirno zreti
jaz brata svojega gorje?
Kako veselo mogel peti,
ko njemu bol mori srce?

Josip Pagliaruzzi - Krilan: Slovo.

Junaška smrt našega sotrudnika.

Na severnem bojišču je padel junaške smrti za dom in cesarja naš vrli sotrudnik Josip Cvelbar (v našem listu Bogumil Gorenjko), ki je pridbeval v „Zvončku“ pesmi, povesti in risbe (zadnje s podpisom J. C.) Komaj je napravil maturo na novomeški gimnaziji, na je že moral pod orožje. Kot hrabrega kadeta ga je zalotila kruta smrt! — Bodi nadarjenemu mlademu umetniku — junaku ohranjen neminljiv spomin!

Brzina pohodnih čet.

Brzina pohodnih čet je v različnih armadah jako neenaka. Nemški vojak napravi v minuti 114 korakov, po 80 cm dolgih, tako da prehodi 5·4 km na uro. Avstro-ogrski infanterist dela pet centimetrov krajše korake, napravi pa vsako minuto korak več ter prehodi 5·4 km na uro. Francozi in Italijani imajo istotoliko dolg korak — 75 cm — ter napravi po 120 korakov v minuti. Prehodijo 4·5 km na uro. Najhitrejši in z najdaljšimi koraki gredo italijanski bersaglieri. Kdor jih vidi korakati, takoj opazi nenavadni korak. Ne delajo le dolgih korakov — 86 cm — marveč tudi jako hitro teko; v minuti napravi do 140 korakov, tako da prehodijo 7·2 km na uro. To je več, nego stori katerikoli infanterist. Bersaglieri imajo pa tudi prav lahko prtljago, drugače bi pač ne bili sposobni za toliko brzino. Najpočasnejši v hoji je Rus, ki dela tudi najmanjše korake — po 71 cm; v minuti napravi 112 do 116 korakov in prehodi na uro samo 4·7 do 5 km. Morda je počasna ruska hoja posledica slabih potov na Ruskem, mogoče je pa tudi, da je Rus sploh slab pešec.

Kakor pravljica.

Časopis „Den“ piše: L. 1603 je moral plačati vojvoda Jan Arnošt pl. Eisenach — kakor pričajo zapiski v starih arhivih — za par visokih črevljev 1 goldinar 15 krajcarjev, a sto let pozneje so stali trikrat toliko. Koliko bi stali današnji dan visoki črevlji? Par črevljev, ki jih je takrat Jan Arnošt kupil na Dunaju, je stalo takrat 24 krajcarjev; od raztrganih črevljev se je plačalo popravila 6 krajcarjev. In naposled navajamo tu dobeseden račun za gospo vojvodinjo iz l. 1591: Par podplatov — stoji zapisano v računu — za črevlje naši milostivi kneginji . . . 12 krajcarjev. — To se bere v današnjih dneh, ko smo začeli nositi obutev z lesenimi podplati, kakor otroška pravljica . . .

Živali v vojni.

Konji, psi in mule so važni pomočki dandanašnjih armad. V starih časih so se močni in veliki, na človeka dresirani psi tudi dejansko udeležili bojev. Ko so Španci zavojevali Ameriko, so posebno radi puščali hude pse na Indijance, in psi so na stotisoče Indijance poklali in raztrgali. Kralj Pyreus

in kartaški vojskovodja se je za matsikako zmago imel zahvaliti slonom. Kako je slona naučiti za boj, se je pozabilo, in dandanes rabijo slone v vojni samo še za prevažanje topov in voz. Cyrus je izvojeval odločilno zmago s pomočjo velblodov, ki so splašili konje sovražne kaverlerije. Arabci so od nekdaj rabili velblode tudi za vojno, in zmago sultana Alija nad Mohamedanovo vdovo Aišo imenujejo v zgodovini „bitko velblodov“. Če pride tekom sedanje vojne res do kakega boja ob Sueškem kanalu, bodo velblodi tako na angleški kakor na turški strani igrali veliko vlogo. Velblodi so jako vztrajni, so z vsem zadovoljni in tečejo tako hitro, da pride tudi najboljši konj kvečjemu 10 kilometrov vstric z njimi. Hanibal je pri Kapuji prodir mogočno rimsko armado s tem, da je nanjo pognal na tisoče volov, ki so imeli med rogovi gorečo slamo. V burski vojni je general Dewet porabil vole, da so prebili žične ograje, ki jih je bil postavil Kitchener. Hanibal je proti Rimljanom porabljal celo strupene kače. Tudi, ko je napadel brodovje kralja Evmena, je dal na sovražne ladje metati strupene kače in je z njimi zmagal. Vojnozgodovinsko slavo uživajo tudi gosti, ker so rešile kapitol v Rimu. V srednjem veku se je dostikrat zgodilo, da so obleganci iz kake trdnjave metali na oblegovalce panje čebel, in pikanje čebel je premagalo tudi najhujše viteze. Tekom sedanje vojne pa smo čitali, da so Prusi onemogočili Rusom prehod čez Mazurska jezera s tem, da so led deloma razbili in na vodo spustili race, katerih gibanje je preprečilo, da jezera niso popolnoma zamrznila. Kako vlogo je igral že osel v vojni, nam v naglici ni mogoče dognati, a ne dvomimo, da je imel tudi on svoje slavne čase.

Žlica mu je rešila življenje

Lovec Josip Bichler je bil 2. julija ranjen na italijanskem bojišču. Krogla mu je prebila zgornjo laket in se zarila v prsa. Strgala je beležnico, ki jo je imel ranjenec pri sebi, a v srce ni mogla, ker je zadela ob — žlico. Krogla je sicer žlico kar zvala, a prebiti je ni mogla. Mož se ima zahvaliti svoji žlici, da je ostal živ.

Bogastvo Evrope pred vojno.

Kakor se da posneti po angleškem listu „Dictionary of Statistice“, je znašalo bogastvo evropskih dežel koncem XIX. veka v naših denarjih 1175 milijard kron; od tega je pripadlo na Anglijo 295 milijard, na Francijo 247 milijard, na Nemčijo 201, Rusijo 160, Avstrijo 103, Italijo 79, Belgijo 25, Nizozemsko 22 milijard. Po prebivalstvu je pripadlo po tej angleški statistiki na 1 prebivalca v Angliji 2920 K, v Franciji 5200 K, v Nizozemski 3680 K, v Belgiji in Nemčiji 3120 K, v Avstriji in Italiji 2000 K, a v Rusiji samo 1200 K.

KOTIČEK GOSPODA DOROPOLJSKEGA

Cenjeni gospod Doropoljski!

Namenila sem Vam pisati prvo pismo. Jako rada čitam „Zvonček“. Sedaj hodim v I. licej, kjer me uči gdč. Irma Petkova. Najrajša imam risanje in slovenščino. Doma sem v Šent Vidu pri Zatičini, a sedaj sem v Ljubljani, kjer hodim v šolo. Imam dve sestri, ena mi je bila letos za botro, ko sem bila pri birmi.

Srčno Vas pozdravlja
Zdenka Repičeva,
učenka I. liceja v Ljubljani.

Odgovor:

Ljuba Zdenka!

Lep je Tvoj rojstni kraj! Tista pestra okolica z zelenimi holmi in plodovitim poljem! Pa to je le majhen del prelepe slovenske zemlje, ki ji ni kmalu enake na svetu. Če se boš vztrajno vežbala v risanju, nam sčasoma v podobi pokažeš svoj domači kraj.

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Dolgo je že, od kar sem se Vam namenila pisati prvo pismo. Hodim v I. licej, imam se prav veliko učiti. Za razrednico imam gdč. Irmo Petkovo iz Spodnje Šiške. Najrajša se učim slovenščine in zgodovine. Doma sem v Ljubljani. Kmalu bo konec šolskega leta. Jako se že veselim velikih počitnic, pojdem v Tržič.

Srčno Vas pozdravlja
Štefka Ferličeva,
učenka I. liceja v Ljubljani.

Odgovor:

Ljuba Štefka!

Sedaj gotovo že uživaš veseli čas velikih počitnic. Dobro si okrepil telo in razvedril duha, da z novim šolskim letom zopet krepko poprimeš za delo, kjer si letos prenehala!

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Lepo Vas pozdravljam. Hodim v 3. razred c. kr. vadnice v Ljubljani. Imam dve sestri in enega brata. Izpričevalo sem imel prav dobro. Znam najbolje izmed vseh predmetov peti in računati. Oprostite, da Vam ne znam več pisati.

Vdani Vam
Svetozar Plešič.

Odgovor:

Ljubi Svetozar!

Dober pevec in dober računar — hm, kosmata kapa, to jo boš lahko mahal po tem življenju! Če Ti pride kaj nepravga na pot, pa hitro preudariš: tako in tako — evo, Tvoj korak pojde gladko naprej! Če pa Te zaloti kaj neprijetnega, nadležnega in neve-selega, pa zapoješ in zažvižgaš prav od srca — in vesela misel izpreleti Tvoje srce! Tak mora biti vsak dečko slovenske korenine! Živio!

Ljubi gospod Doropoljski!

To-le povest iz vojne Vam pošiljam in Vas prosim, če bi jo hoteli vzeti v svoj kotiček. Moj stric, ki je prišel iz vojne, mi je pripovedoval to-le: „Bilo je 16. prosinca 1915 v Karpatih. Poveljni razstavi vojake na stražo proti Rusom. Meni je bila dolžnost, da sem moral iti skozi gozd. V sredi gozda sem našel 15 Rusov, ki so se ravno pripravljali na obed. Jaz jim zakričim v imenu vse kompanije bojni pozdrav. Mislili so Rusi, da nas je res veliko. Pa bil sem sam. Vsi so se vdali. Ponosno sem gnal ujetnike pred poveljnika, za kar sem dobil to-le hrabrosto svetinjo. Za cesarja sem pripravljen žrtvovati vse, če treba tudi življenje“. — Jaz sem z navdušenim veseljem pritrdil njegovim besedam.

Jože Dirnböck,
učenc IV. razreda v Pišecah.

Odgovor:

Ljubi Jože!

Hrabrega strica imaš! Dobro je izvršil svojo vojaško dolžnost. Ker si z navdušenim veseljem pritrdil njegovim besedam, se da

sklepati iz tega, da boš tudi Ti tako pogumno služil cesarju in domovini, kadar pride Tvoja doba!

Veledenjeni gospod Doropoljski!

Sedaj sem na počitnicah v Spielfeldu. Tukaj je jako lepo. Stanujemo na malem gričku. Na grič se hodi okolo četrt ure od kolodvora. Prosim, pošljite „Zvonček“ na naslov: Spielfeld, Štajersko.

Vaš vdani
Andrej Grasselli.

Odgovor:

Ljubi Andrej!

Vesele počitnice želim Tebi in vsem Tvojim dragim! — Naš gospod upravnik bo ugodil Tvoji želji ter Ti pošiljal „Zvonček“ na novo Tvoje bivališče, dokler ne naznaniš drugega naslova.

Gospod Doropoljski!

Blagovolite, prosim, sprejeti moj kratki dopis. Obiskujem ljudsko šolo v Rakovcu, last grofa Turn Valsasina, ki ima tukaj obsežna planinska posestva, žage, trgovino z lesom in telefonsko zvezo s trgom Vitanje. Nabiramo za „Rdeči križ“, naša šola ima svoj nabiralnik za prispevke „Rdečega križa“. Šola in g. učitelj sta člana „Rdečega“ in „Srebrnega križa“ podružnice v Konjicah. Nabiramo zdravilne rastline, čaj in druge predmete za oskrbo vojske in domovine. Šolska mladina ima svoje očete, brate in sorodnike v vojni. Bog daj skoraj za Avstrijo in domovino srečen, zmagovalen konec vojne!

Sprejmite vljudne pozdrave od naše šolske mladine!

Ana Kotnikova,
učenka v Rakovcu na Štaj.

Odgovor:

Ljuba Ana!

Kakor priča Tvoje pismo, se tudi vaša šola uspešno udeležuje domoljubnega delovanja v tem hudem času. Slovenska šolska mladina sploh je storila v polni meri svojo dolžnost; saj jo vodijo zlate Gregorčičeve besede:

Odpri srce, odpri roké,
otiraj bratovske solzé,
sirotam olajšuj gorje!

Veledenjeni g. Doropoljski!

Kako se kaj počutite? Jaz se imam dobro. Za učitelja imam g. Ivana Petriča, Verouk me učí, g. pater Feliks Tavčar. Če nismo pridni, nesemo domov listek, ki ga mora

oče podpisati. Nalog imamo dosti, da ne skačemo brez dela zunaj. Pri našem g. učitelju se moramo učiti, saj imamo 13 knjig. Jaz hodim v šestí razred. Pred par dnevi smo dobili izpričevala. Jaz sem bolj malo zadovoljen. Sedaj pa končam pismo. Prosim, če bi mi odgovorili.

Z odličnim spoštovanjem

Rudolf Bratok,
učenec v Spodnji Šiški.

Odgovor:

Ljubi Rudolf!

Z izpričevalom si bolj malo zadovoljen? Ali pa ni tudi nekoliko krivde na Tvoji strani? Prav je, da g. učitelj redno obvešča očeta, ako ni v šoli kaj v redu. Le pazi, da nikoli takega listka ne prineseš domov, potem ni nobenega dvoma, da razveseliš starše z — dobrim izpričevalom. Zadovoljni bodo oni, a zadovoljen boš tudi sam!

Veledenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz se Vam drznem pisati par vrstíc. Moj ata nam naročuje že dolgo let list „Zvonček“, ki ga vedno željno pričakujemo. Čeravno je sedaj pri vojaki, in sicer v Srbiji, nam je vseeno preskrbel Vaš list.

Sedaj hodim v IV. razred. V jeseni pa pojdem na II. državno gimnazijo. Prilagam tudi popis svojega rojstnega kraja, ki Vam je gotovo znan. Ali poznate mojega ata? To bi me jako veselilo.

Prejmite moje najvdanejše pozdrave.
Ostajam Vam

vdani
Stanko Valenčič,
učenec IV. razreda.

Moj rojstni kraj.

V lepi Reški dolini leži prijetna vas Trnovo. Nahaja se ob znožju hriba Stražice, ki je 721 m visok. Pokrit je z gozdovi. Ob lepih pomladanskih popoldnevih se ljudje kaj radi tu izprehajajo. Malo stran od Stražice pa zagledaš vrh Gradišče. Tega hriba pa ne smemo sedaj več obiskovati.

Že od daleč pa pozdravlja hribček sv. Petra, na katerem zagledaš farno cerkev, skrito sredi košatih lip. S prijaznega holmca imaš krasen razgled po vsej okolici. Trnovo je velika in lepa vas ter ima precej lepih hiš in vil. Ima tudi deško in dekliško šolo. Deški šoli je voditelj cenj. g. R. Horvat. Dekliško šolo pa vodijo uboge šol. sestre de No:re Dame. V Trnovem imamo tudi pošto, župnišče, orožniško in železniško postajo. Blizu kolodvora je cerkva sv. Trojice. Ta je jako stara. Nekateri celo trdijo, da je ena najstarejših cerkvá, kar jih je na Kranjskem. Okolo cerkvice je pokopališče. Tu počivajo vojaki, ki so darovali vse — celo življenje — za domovino.

Odgovor:

Ljubi Stanko!

Z veseljem pri bčujem opis Tvojega lepega rojstnega kraja. V prihodnji številki priobčim še sliko iz njega okolice. — Tvojega očeta poznam. Trdno upam, da se po slavni dobojevani končni zmagi našega nepremagljivega orožja še kdaj zdrava in vesela snideva. Kadar zopet pišeš svojemu očetu, mu sporoči moje pozdrave!

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Dovolite, da Vam napišem nekaj vrstic. Hočem Vam povedati, kaj je moje delo. Najprvo se naučim za šolo, potem pa vzamem „Zvonček“ in ga z veseljem prebiram. Imam še tudi drugih knjig, ki jih vsak dan berem. „Zvonček“ dobivam zdaj prvo leto. Hodim v šesti razred in se rad učim. Večkrat grem z brati v gozd in se malo poigramo. Moj oče je pri železnici nadzirevodnik. Jako je dober. Otrok nas je šest. Mama je bolj bolehna. Bog nam daj ljubo zdravje! Spomladi se grem

večkrat kopat z brati. Doma pomagam materi na polju in na domu. To me jako veseli. Najrajši bi se učil za mornarja. To je moje veselje.

Sedaj pa težko čakam na Vaš odgovor. Srčno Vas pozdravlja

Vaš vdani

Franc Dežman,
učenec VI. raz. v Sp. Šiški
pri Ljubljani.

Odgovor:

Ljubi Franc!

Jako pametno imaš urejen svoj delavni čas, ker združuješ prijetno s koristnim v lepem soglasju. Potemtakem ne gre nič dragocenega časa v izgubo. Naj bi se vsi vrli slovenski dečki ravnali po Tvojem zgledu. — Tvoji dragi materi želim tudi jaz ljubega zdravja!

LISTNICA.

V. O. pri Sv. B. v H.: Risbo „Grad kneza Braslava“ sem prejel in jo priobčim o priliki.

Pri svojcih na dopustu